

Ympäri vuorokautista hoitoa 1–2 -luokkalaisille

Oona Ståhle

Opinnäytetyö
Joulukuu 2014

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä STÅHLE, Oona	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 30.11.2014
	Sivumäärä 54	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi YMPÄRIVUOROKAUTISTA HOITOA 1-2 -LUOKKALAISILLE		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) KIISKILÄ, Taja; HINTIKKA, Timo		
Toimeksiantaja(t) -		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kartoittaa ympärivuorokautisessa päivähoidossa olevien lasten tarvetta kodin ulkopuoliselle ympärivuorokautiselle hoidolle heidän aloittaessaan koulun. Lisäksi opinnäytetyöni kartoitti muutoksia, joita ympärivuorokautisessa hoidossa olevien lasten perheissä tullaan tekemään lapsen mennessä kouluun ja ympärivuorokautisen hoidon päättyessä.</p> <p>Kodin ulkopuolisella ympärivuorokautisella hoidolla tutkimuksessa tarkoitettiin 1-2 -luokkalaisille suunnattua aamu- ja iltapäivätoiminnan tyylistä palvelua, jonka toiminta-aika olisi aamu- ja iltapäivätoimintaa laajempi. Lapsi voisi jatkaa ympärivuorokautisen päivähoidon omaisessa ympäristössä koulun alkaessa ja vanhemmat voisivat jatkaa epäsäännöllisen työajan tekemistä. Tällaista palvelua ei ole edellä kuvaillussa muodossa vielä olemassa.</p> <p>Survey-tutkimus toteutettiin erään ympärivuorokautisen päiväkodin työntekijöille, vastauksia kyselyyn saatiin 16. Tutkimus oli sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen. Kyselyyn vastattiin paperisena ja tutkimustulokset analysoitiin Webropol-ohjelmistolla, taulukointiohjelma Microsoft® Excelillä® ja avoimet kysymykset teemoittelulla.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella kyseisen päiväkodin työntekijöiden mielestä vanhemmilla on tarvetta lapsen ympärivuorokautiselle hoidolle koulun alkaessa. Yli puolet vastaajista koki kodin ulkopuolisen ympärivuorokautisen hoidon järkevänä palveluideana. Osa vastaajista ei kokenut palvelua lapsen edun mukaiseksi, vaikka kokivatkin perheillä olevan tarvetta kyseiselle palvelulle. Avoimissa vastauksissa työntekijät toivat esiin huolen lapsen jaksamisesta ja perheen yhteisen ajan vähäisyydestä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) aamupäivätoiminta, iltapäivätoiminta, alakoulu, ympärivuorokautinen hoito		
Muut tiedot		

Description

Author(s) STÅHLE, Oona	Type of publication Bachelor's thesis	Date 30.11.2014
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 54	Permission for web publication: x
Title of publication ROUND-THE-CLOCK CARE FOR 1 st AND 2 nd GRADERS		
Degree programme Bachelor's Degree Programme in Social Services		
Tutor(s) KIISKILÄ, Taja; HINTIKKA, Timo		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The purpose of my thesis was to study the need for round-the-clock care offered by a facility outside the child's home for 1st and 2nd grade elementary school students currently at round-the-clock day care. In addition the thesis examines the changes that will take place in families where a child leaves his or her round-the-clock daycare to begin elementary school. Furthermore, the thesis studied the changes which the family needs to make when their child starts school and the right for round-the-clock daycare ends.</p> <p>In the study round the clock care offered by a facility outside the child's home is described to be somewhat similar to 1st and 2nd grade students' morning and afternoon activities but with longer working hours. The child could continue to spend after school hours in a similar environment as in the round-the-clock daycare while parents could keep their current jobs. The service as described does not exists yet.</p> <p>The study was conducted as a survey research for the workers at a round-the-clock daycare centre. The survey got 16 responses in total. The study was both quantitative and qualitative. Responses were given on paper and they were analysed using Webropol software, tabulation software Microsoft® Excel®. The open-ended questions were analysed using theme creation.</p> <p>Results show that the workers of the daycare centre found the round-the clock care service useful for families when their children start elementary school. Over half of the respondents felt that the service is useful for families where the parents have irregular working hours. However, some of the respondents questioned the service though they understood the families' need for it. In the open-ended questions the respondents expressed concern for the children's well-being and the lack of time spent together with the parents.</p>		
Keywords/tags (subjects) Morning daycare, afternoon activities, primary school, round-the-clock care		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	3
2	YMPÄRIVUOROKAUTINEN PÄIVÄHOITO	5
2.1	TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	5
2.2	VUOROPÄIVÄHOITOA SÄÄTELEVÄT LAIT	7
3	AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA	9
3.1	TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	9
3.2	AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTAA SÄÄTELEVÄT LAIT JA ASETUKSET	11
4	ALAKOULUIKÄINEN LAPSI PERHEESÄ	12
4.1	LAPSEN KASVU JA KEHITYS 6-9 -VUOTIAANA	12
4.2	VANHEMMUUS 24/7 – YHTEISKUNNASSA	16
4.3	LAPSET JA PERHEET 24/7 -YHTEISKUNNASSA.....	18
5	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	22
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	26
6.1	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	26
6.2	TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTON KERUU	27
6.3	AINESTON ANALYSOINTI.....	30
6.4	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	31
7	TUTKIMUSTULOKSET.....	33
7.1	TAUSTATIEDOT.....	33
7.2	YMPÄRIVUOROKAUTISEN HOIDON PÄÄTTYMINEN	35
7.3	ARJEN UUELLEEN JÄRJESTÄMINEN JA SOSIAALISET TURVAVERKOT	36
7.4	KODIN ULKOPUOLINEN YMPÄRIVUOROKAUTINEN HOITO	39
8	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	42
	LÄHTEET	47
	LIITTEET	55
	LIITE 1: SAATEKIRJE.....	55
	LIITE 2: KYSELY PÄIVÄKODIN TYÖNTEKIJÖILLE	56

KUVIOT

KUVIO 1 Yleisimmät syyt lapsen ympärivuorokautiseen hoitoon	35
KUVIO 2 Arjen ja koululaisen ympärivuorokautisen hoidon järjestäminen	38
KUVIO 3 Kodin ulkopuolisen ympärivuorokautisen hoidon järkevyys palveluna...	40
KUVIO 4 Kodin ulkopuolisessa ympärivuorokautisessa hoidossa painotettava....	41

1 JOHDANTO

Keskilapsuutta, eli ajanjaksoa 6-7-vuotiaasta 12 vuoteen asti, on usein kehitystutkimuksessa nimitetty ”unohdetuksi kehitysvaiheeksi”. Monet tärkeät kehitysvaiheet tapahtuvat kuitenkin keskilapsuudessa, varsinkin suomalaisessa yhteiskunnassa, jossa lapsi aloittaa koulun juuri keskilapsuuden kynnyksellä. Lapsen elinympäristö laajenee, mikä vaikuttaa lapsen kognitiiviseen ja sosioemotionaaliseen kehitykseen saaden aikaan muutoksia lapsen käyttäytymisessä. Lapsi on kuitenkin edelleen pieni ja riippuvainen vanhemmistaan. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 70.) Kun keskilapsuuden kehitysvaiheeseen lisätään perhekonteksti ja muuttuva 24/7-yhteiskunta päästään useiden mielenkiintoisten kysymysten äärelle.

Vuonna 2014 16 % suomalaisista teki epätyypillistä työaikaa. Tällä tarkoitetaan työtä, joka tehdään aikaisina aamuina, iltana, yötyönä sekä viikonloppuisin (Työaika ja työterveys 2014, 2). Useilla näistä epätyypillistä työaikaa tekevästä on lapsia, jotka elävät myös epäsäännöllistä arkea vanhempien työaikojen mukaan. 1–2 -luokkalaisten lasten on mahdollista osallistua koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan, jotta yksin ilman aikuisen läsnäoloa kotona vietetty aika ei olisi niin pitkä. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa mukana oleminen on yleistynyt 2000-luvun alusta, jolloin siitä tehtiin kirjaus perusopetuslakiin. Paikkoja aamu- ja iltapäivätoiminnassa ei kuitenkaan riitä kaikille, eivätkä ne palvele kello 7-17 toteutettuina epäsäännöllistä työaikaa tekevien vanhempien lasten tarpeita. Jos lapsi on ollut ympärivuorokautista hoitoa tarjoavassa päiväkodissa, miten perheen arki järjestetään lapsen aloittaessa koulun? Päiväkodin tarjoama ympärivuorokautinen hoito loppuu lapsen aloittaessa koulun.

Ympärivuorokautisen hoidon vaikutuksiin päiväkotikäisen lapsen sosioemotionaaliseen kasvuun ja kehitykseen on viime vuosina alettu kiinnittää huomiota. Aiheesta on valmistunut useita opinnäytetöitä ja pro gradu -tutkielmia sekä Suomen Akatemian rahoittama Perheet 24/7 tutkimushanke. Unohdettu

kehitysvaihe on kuitenkin unohdettu myös tässä tutkimuksessa, vaikka yleisesti onkin tiedossa, että myös alakouluikäisten vanhemmat tekevät epätyypillistä työaika. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kartoittaa perheiden arjen muutoksia ja tuen tarpeita ympärivuorokautisen hoidon järjestämiseksi lapsen aloittaessa koulun. Onko vanhemmilla haasteita ympärivuorokautisen hoidon järjestämisessä koulun alkaessa ja miten näistä haasteista selvitään? Voisiko ratkaisuna olla laajennettu aamu- ja iltapäivätoiminta? Palvelu, joka yhdistäisi ympärivuorokautisen päivähoidon ja aamu- ja iltapäivätoiminnan. Lapsi voisi jatkaa ympärivuorokautisen päivähoidon tyyppisessä ympäristössä ja käydä samalla koulua.

Opinnäytetyöni teoriaosuudessa olen tarkastellut ympärivuorokautisen päiväkodin toimintatapoja ja tavoitteita sekä aamu- ja iltapäivätoimintaa. Unohdetun kehitysvaiheen erityispiirteet sekä keskilapsuutta elävänä lapsen vanhemmuus 24/7 yhteiskunnassa jatkavat tutkimuksen kartoitusta. Tutkimus toteutettiin keskisuurten suomalaisen kunnan ympärivuorokautisen päiväkodin työntekijöille. Kyselyn perusteella saatiin vastauksia siihen, miten vanhemmat pärjäävät työntekijöiden näkökulmasta ympärivuorokautisen hoidon loppuessa. Onko kasvatusalan ammattilaisten mielestä kuvailemalleni palvelulle kysyntää ja palveleeko se lapsen etua?

2 YMPÄRIVUOROKAUTINEN PÄIVÄHOITO

2.1 TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tavallisen päiväkodin toiminta-aika on maanantaista perjantaihin kello 6–18. Päiväkodin ollessa auki ilta kuudesta aamu kuuteen, puhutaan vuorohoitoa tarjoavasta päiväkodista. Kun tähän aikaan lisätään päiväkodin avoinna oleminen myös viikonloppuisin ja juhlapyhinä, on kyseessä ympärivuorokautinen päiväkotitoiminta. (Säkkinen 2014, 6) Tarvetta ympärivuorokautisella päivähoidolla esiintyy useimmiten perheissä, joissa toinen tai molemmat vanhemmat tekevät vuorotyötä sekä yksinhuoltajaperheissä. (Jyväskylän kaupunki 2011, 7.) Myös vanhempien opiskelu on yleinen perusta lapsen vuorohoidolle, koska opinnot aikuisiällä ajoittuvat usein ilta-aikaan. Opiskelu iltalukiassa tai monimuoto-opiskelu korkeakouluissa ovat verrattavissa epäsäännölliseen työaikaan. Usein vanhemmat työskentelevät opintojen lisäksi, jolloin vuorohoidon tarve kasvaa. (Kekkonen, Rönkä, Laakso, Tammelin & Malinen 2014, 63.)

Ympärivuorokautisissa päiväkodeissa toteutetaan Sosiaali- ja terveysalan tutkimus ja kehittämiskeskus (nykyisin THL) laatimaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet – opasta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 7) todetaan varhaiskasvatuksen tavoitteena olevan lapsen terveen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Päiväkodin ollessa auki 24 tuntia päivässä, seitsemänä päivänä viikossa lapset eivät välttämättä tule päiväkotiin normaalisti aamulla ja lähtevät iltapäivällä. Lapsia tulee ja lähtee kaiken aikaa, vanhempien päivärytmin mukaisesti. Vuorohoitoa tarjoavan päivähoidon tulee siten pystyä huomioimaan lapsen yksilölliset tarpeet, kuten vuorokausirytmien, tavallista päiväkotia joustavammin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 7.)

Vuoropäivähoidossa lapsilla on useita vuorovaikutuskohtaamisia päivittäin. Ympärivuorokautisten päiväkotien lapsimäärät ovat usein suuret, mutta vuorohoidossa samaan aikaan on harvoin läsnä koko ryhmä, jolloin ryhmäkoot ovat kohtuulliset. Tämän lisäksi henkilökunta vaihtuu pitkien hoitojaksojen aikana. Joissain tapauksissa useat vuorovaikutussuhteet voivat olla haitallisia lapselle. (Komi, T. 2011,

15.) Henkilökunnalla onkin tässä erityinen vastuu huomioida lapsen tarpeet, ja siksi tuttujen aikuisten pysyvyys, henkilökunnan ja hoitajien sujuva kommunikaatio ja helposti hahmotettava päivärytmi ovat tärkeitä.

Vuoropäivähoidossa pyritään auttamaan lasta hahmottamaan hoitoaikaa esimerkiksi havainnollistamalla päiväntulkua kuvilla. Näin lapsi pääsee joustavasti mukaan päiväkodin arkeen, oli tuloaika mikä tahansa. Lapsen tullessa päiväkotiin hänen on hyvä tietää, keitä muita lapsia päiväkodissa on ja mihin puuhaan ryhdytään seuraavaksi. Useissa vuorohoidon tarjoavissa päiväkodeissa on käytössä kuvataulu lapsista, jotka ovat hoidossa, jotta päiväkotiin saapuvat tietävät, keitä siellä on. Läsnaolotaulun lisäksi käytössä on usein myös kuvataulu siitä, missä kohtaa päivää mennään, jotta lapsi tietää, onko seuraavaksi lounas vai päivällinen. Vuorovaikutus on avainasemassa päiväkodissa. Pieni lapsi menee helposti sekaisin vuorokauden ajan ja vaihtuvien hoitajien kanssa, varsinkin jos hoitoajat ovat pitkiä. Näin ollen hoitajan saatavuus, hoitajan ja perheen sekä hoitajan ja lapsen välinen toimiva vuorovaikutus on tärkeää. (Komi 2011, 14; Jyväskylän kaupunki 2011, 19.)

Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski ja Nivala (1998, 18) kuvaavat lapsen kasvu ympäristöjen välistä vuorovaikutusta Bronfenbrennerin (1979) termillä mesosysteemi. Mesosysteemillä tarkoitetaan eri ihmisympäristöjen välisiä suhteita, joissa lapsi toimii sekä niissä toimivien ihmisten välisiä vuorovaikutussuhteita (Hujala ym. 1998, 18). Vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan välinen keskustelu on tärkeää arjen sujuvuuden kannalta. Sujuvan yhteistyön on havaittu lisäävän vanhempien kasvatusmyönteisyyttä (Hujala ym. 1998, 19). Päivähoidon yksi tärkeimmistä pyrkimyksistä onkin sujuva kasvatuskumppanuus eli vuorovaikutus vanhempien ja henkilökunnan välillä, jolloin nämä voivat yhdistää oman asiantuntijuutensa ja tietämyksensä tasavertaisesti (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 18). Sujuva vuorovaikutus on tärkeää myös arjen jokapäiväisten asioiden hoidossa. Vuoropäiväkotiin on ilmoitettava hoitoajat tarkemmin kuin tavalliseen päiväkotiin, koska lapsen hoitoajat vaihtelevat vanhempien työaikojen mukaan. Useissa vuoropäiväkodeissa onkin säännelty, mihin mennessä ja miten vuoroista tulee ilmoittaa. (Jyväskylän Kaupunki 2011, 8; Limingan kaupunki 2013, 1; Loimaan kaupunki 2013, 1.).

Lapsen hyvien vuorovaikutussuhteiden tärkeys korostuu ympärivuorokautisessa päiväkodissa, jossa omat kaverit eivät välttämättä ole hoidossa samaan aikaan. Sanna Kaiponen (2005) on tutkinut lasten välisten vuorovaikutussuhteita vuoropäivähoidossa. Kaverisuhteet tai niiden puuttuminen vaikeuttavat päiväkodin arkeen kiinnittymistä ja suhteiden luominen on erityisen työlästä ympärivuorokautisessa päiväkodissa, jossa kaverusten hoitoajat vaihtelevat. Pahimmassa tapauksessa voi käydä niin, että lapsi ei näe parasta kaveriaan useaan viikkoon. Hyvien kaverisuhteiden todettiin helpottavan lapsen päiväkotiin vientitilanteita ja yön viettämistä päiväkodissa. Tutkimuksissa nousi myös esiin, kuinka joku tietty aikuinen nousi tärkeämmäksi kuin muut. Tämä helpotti myös arkea. (Kaiponen 2005, 55–56.)

2.2 VUOROPÄIVÄHOITOA SÄÄTELEVÄT LAIT

Vuoropäivähoitoa säätelee laki lasten päivähoidosta (L 19.1.1973/36). Laissa määritellään niin päivähoitoon, sen järjestäjään kuin myös sen työntekijöihin liittyvät vähimmäisvaatimukset. Vuoropäivähoitoa ei ole erikseen mainittu päivähoitolaissa, mutta 2 § 2 momentti velvoittaa sen tarjoamiseen maininnalla päivähoidon järjestämisestä ”sinä vuorokauden aikana, jona sitä tarvitaan.” (L 19.1.1973/36). Useat kaupungit ovat linjanneet, ettei vuoropäivähoitoon ole subjektiivista oikeutta, vaikka subjektiivinen oikeus päivähoitoon on (Jyväskylän Kaupunki 2011, 8; Limingan kaupunki 2013, 1; Loimaan kaupunki 2013, 1).

Lasten päivähoitoa säätelee myös laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (L 14.6.2002/504). Tämän tarkoitus on suojella ja edistää alaikäisten lasten turvallisuutta. Lain kolmannen pykälän mukaisesti on työnantajan velvollisuus pyytää rikosrekisteri henkilöltä, jonka työ sisältää alaikäisen kanssa tehtävää työskentelyä tai vuorovaikutusta ilman huoltajan läsnäoloa. Näin pyritään varmistamaan lasten turvallisuus vieraan henkilön hoidossa.

Jo olemassa olevien lakien lisäksi valtioneuvosto (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 20) on pohtinut, onko tarpeen säätää erikseen laki lasten ilta- ja yöhoidosta.

Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen siirryttyä valtionhallinnollisesti sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön, siitä tehdyn selvityksen mukaisesti (Petäjäniemi, T. & Pokki, S. 2010), sosiaalihuoltolait eivät ole enää koskettaneet päivähoitoa. Siirrosta johtuen sosiaali- ja terveysministeriön pohdinnat jäivät opetus- ja kulttuuriministeriön jatkotyöstettäväksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä on valmistellut luonnoksen uudeksi varhaiskasvatuslaiksi, jonka aikataulu ja hyväksyminen ovat vielä epäselviä. (THL 2014.)

Työryhmä oli pyytänyt vuoropäiväkotien johtajien verkostolta kannanoton lakia valmistellessaan. Kannanoton sisältö oli, että uudessa varhaiskasvatuslaissa tulisi olla selkeästi kohta vuoropäivähoidolle. Tässä lain pykälässä tulisi heidän mielestään määritellä varhaiskasvatuksen toimintamuodot, lasten ja henkilökunnan suhdeluvut, maksimituntimäärä, jonka lapsi saa viettää vuoropäivähoitossa kerrallaan, erityispäivähoidon resurssien suuntauksesta vuoropäivähoitoon sekä ryhmäkoon maksimimäärä. Pyydettyssä kannanotossa esitetyistä asioista huolimatta lakiluonnokseen ei tullut mainintaan vuorohoidosta. (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:11, 19–30, 125.)

Eriäviä mielipiteitä lakiin jättivät Sosiaalialan ammattijärjestö Talentia ry:n, toimihenkilökeskusliitto STTK ry:n ja Tehy ry:n sekä Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL. Eriävien mielipiteiden sisältö oli niin ikään sama kuin työryhmän pyytämässä kannanotossa vuoropäiväkotien johtajien verkostolta: uuteen lakiin tulisi lisätä pykälä vuorohoidosta, joka säätäisi sen erityispiirteitä yhteneväisemmiksi kansallisella tasolla. Pykälässä tulisi määritellä missä tilanteissa vuorohoitoa tarjotaan sekä mikä on vuorohoitoa antavan päiväkodin henkilöstömitoitus päivä- ja yöaikaan. (Mts. 5 Eriävät mielipiteet.)

3 AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA

3.1 TARKOITUS JA TAVOITTEET

Aamu- ja iltapäivätoiminnalla tarkoitetaan ennen koulupäivää tai sen jälkeen tapahtuvaa koululaisten valvottua vapaa-aikaa. Toiminta on lapsille vapaaehtoista. (Strandell 2012, 16.) Aamu- ja iltapäivätoiminta on tarkoitettu alakouluikäisille 1-2 -luokkalaisille lapsille sekä myöhempien vuosiluokkien lapsille, joille on tehty päätös erityisestä tuentarpeesta perusopetuslain mukaisesti. Toiminta on ohjatusti järjestettävää toimintaa ennen koulupäivää tai sen jälkeen. Toimintaa järjestetäänkin usein koulujen tiloissa. Järjestäjänä voivat toimia kunta, yhdistykset, seurakunnat tai yksityiset yrittäjät. Kunnalla on kokonaisvastuu toiminnan järjestämisestä ja näin ollen myös siitä, että järjestävissä paikoissa on riittävästi osaavaa henkilökuntaa. (Opetushallitus 2011, 18.).

Toiminnalla pyritään edistämään lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ohjaamalla lapsen vapaa-aikaa, tukemalla kasvua ja kehitystä sekä koulunkäyntiä ja oppimista. Lapsen sosiaalinen vahvistaminen ja ongelmiin varhainen puuttuminen ovat myös aamu- ja iltapäivätoiminnan ydinalueita. Huoltajalle vapaaehtoisella ja lapsen vapaa-ajalle sijoittuvalla aamu- ja iltapäivätoiminnalla halutaan tukea kotia kasvatustyössä. Vanhemmilla on ensisijainen kasvatusvastuu ja -velvollisuus omasta lapsestaan ja hyvin järjestetty aamu- ja iltapäivätoiminta auttaa ja tukee vanhempia kasvatustyössä. (Opetushallitus 2011, 5, 18.) Aamu- ja iltapäivätoiminta voi tarvittaessa toimia osana lapsen oppimisen tukemista ja näin ollen auttaa koulua sen perustehtävässä lapsen opetuksessa. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkiasuja 2012:29, 57).

Oppimisen tukeminen on erityisesti aamu- ja iltapäivätoiminnassa tarpeen silloin, kun kyseessä ovat erityistä tukea tarvitsevista lapsista. Erityistä tukea tarvitsevista lapsista puhuttaessa toiminnan periaatteet ovat samat, mutta huomiota tulee kiinnittää tilaratkaisuihin ja ohjaajien riittävyyteen ja osaamiseen. Perusopetuslain mukaisesti oppilailla on oikeus saada apua ja tukea kasvuun ja oppimiseen heti tuen tarpeen ilmetessä (Perusopetuslaki 24.6.2010/642). Näillä oppilailla on oikeus

hakeutua aamu- ja iltapäivätoimintaan koko peruskoulun ajaksi, ja sitä järjestetään samoissa tiloissa kuin muuta aamu- ja iltapäivätoimintaa. Opetushallitus linjaa kuitenkin, että mikäli mahdollista, toimintaa tulisi järjestää lapsen omaa ikäkautta vastaavissa ryhmissä, minkä on todettu tukevan lapsen kasvua ja kehitystä. (Opetushallitus 2011, 15.)

Aamu- ja iltapäivätoiminta on kunnan ja sekä siihen osallistuvan lapsen vanhempien rahoittamaa. Lastensuojelulain (L 30.12.2013/1292) § 12 mukaisesti kuntien tulee luoda omat hyvinvointisuunnitelmansa lapsille ja nuorille ja aamu- ja iltapäivätoiminta tulee olla mainittuna siellä. Toimintaan käytettävät resurssit tulee niin ikään olla kirjattuina kunnan budjetissa.

Jyväskylän kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa (n.d. 19) iltapäivätoiminta on lain edellyttävästi mainittu. Jyväskylässä toimintaa nimitetään Jälkkäriksi. Iltapäivätoiminnan jatkuvaksi tavoitteeksi kuvataan sen aseman vakiinnuttaminen osaksi koululaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tämä pitää sisällään lapsen kasvun ja kehityksen sekä kodin ja koulun kasvatustyön tukemisen, hyvän vapaa-ajanviettotavan ja syrjäytymisen ehkäisyn. (Mts. 19.) Haasteena toiminnalle nähdään aamuaikoihin laajentuminen ja koulujen loma-aikoina toiminen. Toimintaa tulisi järjestää perusopetuslain (19.12.2003/1136, § 48 b) mukaan koulun työvuoden aikana arkiaamuisin ja -iltapäivisin kello 7-17.

Jyväskylän Jälkkäriin päivät koostuvat myös Opetushallituksen (2011, 13) linjaamista sisällöistä: liikuntaa ja ulkoilua, askartelua, leikkiä, läksyjen tekemistä sekä musiikkia. Jälkkärissä, kuten kaikissa aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjoavissa paikoissa, tarjotaan myös välipalaa. Jälkkärit ovat kasvattaneet suosiotaan viime vuosina (Mäentausta & Tolvanen 2013) ja Jyväskylässä vuonna 2013 osallistujia oli yli 1 500 alakouluikäistä. Koko Suomen tasolla vastaava osallistujaluku vuonna 2011 oli 47 000 oppilasta (Strandell 2012, 16).

Toiminnan arvot pohjautuvat perusopetuksen arvoihin ja siksi onkin luontevaa, että sen järjestämisestä säädetään perusopetuslaissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkiasuja 2012:29, 57.) Iltapäivätoiminta onkin muuttunut 1990-luvun uudistuksen

jälkeen yhä enemmän koulun kaltaiseksi (Strandell 2012, 60). Aamu- ja iltapäivätoiminnalla pyritään vähentämään lapsen yksin viettämää aikaa kotona, ilman aikuisen ohjausta ja läsnäoloa. Tätä näkemystä on tosin myös kritisoitu. Strandell (2012) toteaa, kuinka suuri osa 1-2 -luokkalaista kaipaava koulupäivän jälkeen rauhaa, jota iltapäivätoiminta ei välttämättä pysty tarjoamaan. Koti nähdään usein tyhjänä ja turvattomana paikkana lapselle, jos aikuinen ei ole läsnä. Strandell korostaa, ettei lapsen yksin olemista ja yksinäisyyttä tulisi sekoittaa keskusteltaessa lapsen vapaa-ajasta. Iltapäivätoimintaa ei myöskään pystytä nykyisillä paikkamäärillä tarjoamaan kaikille siihen oikeutetuille. (Mts. 262.)

3.2 AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTAA SÄÄTELEVÄT LAIT JA ASETUKSET

Aamu- ja iltapäivätoiminnasta säädetään perusopetuslaissa (L 19.12.2003/1136, § 48). Laki määrittää toiminnan tavoitteet, järjestämisen laajuuden ja kuka toimintaa voi järjestää, keille aamu- ja iltapäivätoiminta on suunnattu sekä siitä perittävien maksujen suuruuden. Ohjaushenkilöstön pätevyyksistä on säädetty valtioneuvoston asetuksella (A 19.2.2004/115, 9 a §). Aamu- ja iltapäivätoimintaan haetaan kunnan määräämällä tavalla ja kunnalla on velvollisuus ilmoittaa järjestämispaikoista sekä alkamis- ja päättymisajoista. Lapset otetaan mukaan aamu- ja iltapäivätoimintaan soveltaen yhdenvertaisia valintaperusteita. (Mts. 48 b §:n 2. momentti.)

Kunnalla on pääsääntöinen järjestämisvastuu aamu- ja iltapäivätoiminnassa, mutta se voi myös ostaa palvelun muulta julkiselta tai yksityiseltä palveluntarjoajalta. Palveluiden tarjoamisessa tulee huomioida lainsäädännön tuomat velvoitteet, kuten eri kieliryhmien tuomat vaatimukset. Viime kädessä kunta vastaa palvelun laadusta ja lain noudattamisesta. Toimintaa tarjotaan peruskoulun ensimmäisen ja toisen vuosikasteen oppilaille sekä erityispäätöksellä erityisen tuen tarpeessa oleville peruskoulun oppilaille. (L 19.12.2003/1136, 48b §.) Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvilla lapsilla on oikeus välipalaan päivän aikana sekä turvalliseen toimintaympäristöön (mts. 48c-d §). Toimintaa järjestettäessä tulee myös huomioida koulumatkaetua käyttävät lapset ja taata heille mahdollisuus tämän edun käyttämiseen aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistumisesta huolimatta (mts. 48 b §:n 3. momentti).

Aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstön vaatimuksista ja pätevyyksistä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Päteväksi ohjaajaksi katsotaan henkilö, jolla on työhön soveltuva korkeakoulu-, opistoasteen- tai ammattitutkinto sekä riittävä kokemus lapsiryhmän ohjaamisesta. Kelpoisia ovat myös henkilöt, joilla on luokanopettajan, esiopettajan, erityisopettajan tai aineenopettajan pätevyys tai oppilaanohjaajana toimimisen pätevyys. (A 1.8.2004/115/2004, 9 a §.) Opetusministeri Tuula Haatainen ja hallitusneuvos Ulla Taskinen ovat täydentäneet asetusta. Täydennyksen perusteella ohjaajaksi kelpuutetaan myös henkilö, joka on koulutuksella tai kokemuksella hankkinut itselleen riittävän taidon toimia ohjaajana lapsiryhmälle. Tämä täydennys on astunut voimaan 1.7.2009.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjotaan 570 tuntia tai 760 tuntia oppilasta kohden yhden lukuvuoden aikana. Kunta voi halutessaan määrittää toiminnalle kuukausimaksun, joka 570 tunnissa saa olla enintään 60 euroa ja 760 tunnissa enintään 80 euroa. Maksuihin on myös laissa määritelty helpotukset, jos lapsi ei pääse osallistumaan toimintaan esimerkiksi sairaudesta johtuen tai jos huoltajan tulot ovat alhaiset. (L 19.12.2003/1136, 48 f §.)

4 ALAKOULUIKÄINEN LAPSI PERHEESÄ

4.1 LAPSEN KASVU JA KEHITYS 6-9 -VUOTIAANA

Tässä kappaleessa käsitellään 1-2 -luokalla olevia lapsia, joka kattaa iät 6-vuotiaasta koulun aloittaneesta 9-vuotiaaseen kakkosluokkaa lopettavaan. Koulun aloittava lapsi kokee paljon muutoksia fyysisessä olemuksessaan, ajattelun kehityksessä sekä elinympäristön laajentuessa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton ylläpitämä Vanhempainnetti-sivusto kuvaa eka-tokaluokkalaista yhteistyökykyiseksi, sopeutuvaksi ja nopeaksi oppimaan uutta. Lapsi vaatii edelleen paljon huomiota ja hellyyttä, vaikka saattaakin aika ajoin vaikuttaa hyvin itsenäiseltä ja isolta. (7-9 -vuotias n.d.) Jean Piaget'n teoriaa peilaten lapsen ajattelu on myös kehittynyt hänen saavuttaessaan konkreettisten operaatioiden tason. Lapsi ei ole enää niin

egosentrinen, kuin päiväkotikäisenä, mutta roolien ottamisessa ja kommunikaatiossa esiintyy edelleen hankaluuksia ajoittain. (Miller, P. 2011, 55.) Egosentrisyydellä tarkoitetaan lapsen aitoa osaamattomuutta asettua toisen ihmisen asemaan, tämän hän kuitenkin oppii normaalin kehityksen edetessä 6-9 -vuotiaana (Nurmi, ym. 2010, 82).

6-9 -vuotiaiden kehitysvaihetta nimitetään keskilapsuudeksi (Nurmi, ym. 2010, 70–71). 6-vuotias on ollut päiväkodissa isoimpien joukossa, mutta siirtyessään kouluun onkin taas pienimpiä. Keskilapsuuden ikäkautta elävät lapset nähdään koululaisina, joilta odotetaan oma-aloitteisuutta ja itsenäisyyttä. Lapsi kokee kasvupyrähdyksen 6-7 -vuotiaana, minkä jälkeen kasvu tasaantuu murrosikään asti. Lapsenomainen pyöreys katoaa, maitohampaat lähtevät ja tilalle tulee pysyviä hampaita. Terveellinen ruokavalio ja riittävä unenmäärä ovat erittäin tärkeitä tässä ikävaiheessa: lapsi kuluttaa paljon energiaa kasvamiseen ja uuden oppimiseen. Lapsuudessa opitut hyvät ja terveelliset elämäntavat kantavat hedelmää pitkälle aikuisuuteen asti. (Fyysinen kehitys n.d.)

Terveellinen ruokavalio ja riittävä unenmäärä auttavat myös keskilapsuudessa tapahtuvaa lihasvoiman, kestävyys- ja uusien motoristen taitojen kehittymisessä. Kouluikäisen lapsen elinympäristö kasvaa ja sen mukana liikuttujen matkojen pituudet. Koulumatkat, harrastuksiin kulkeminen ja kavereiden luona vierailu vaativat ja kasvattavat fyysistä kestävyyttä. Fyysinen aktiivisuus korostuu myös 1-2 -luokkalaisten leikeissä, kuten kiipeilyssä, hippa- ja juoksuleikeissä ja painimisessa. Nämä leikit myös vaativat ja kehittävät motorisia taitoja. (Nurmi ym. 2010, 76–77.)

Nurmen ym. (2010, 75) mukaan koulupäivästä 30–60 prosenttia on arvioitu sisältävän hienomotorisia taitoja vaativaa tekemistä. Koulussa harjoiteltavia hienomotorisia taitoja ovat esimerkiksi kynäote kirjoittaessa ja piirrettäessä, tietokoneella työskentely sekä kengännauhojen sitominen. Lapsen tulee saada tarpeeksi virikkeitä ja toistoja, jotta taidot monipuolistuvat ja automatisoituvat. Lapselle ominainen tapa oppia on leikin kautta, joten leikissä toistetut liikkeet vahvistavat tehokkaasti lapsen motorisia taitoja. (Mts. 76.)

Leikkimällä lapsi oppii myös tärkeitä sosiaalisia taitoja. Sosiaalisten suhteiden määrä kasvaa lapsen aloittaessa koulun samalla kun niiden merkitys syvenee. Lapsi viettää enemmän aikaa koulussa ja harrastuksissa saatujen kavereiden kanssa ja hän antaa yhä enemmän painoarvoa vertaistensa mielipiteille. Tämä ilmiö on nimeltään sosiaalinen havaitseminen eli henkilöhavaitseminen. Tähän ilmiöön ovat vahvasti yhteydessä ajattelun kehitys ja egosetrisyyden väheneminen. Lapsi ajattelee, havaitsee ja huomioi toisten tunteita ja ajatuksia. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 154)

Lapsen persoonallisuus on vahvasti yhteydessä siihen, kuinka suosittu lapsi on, mikä taas vaikuttaa lapsen kaverisuhteisiin. Suositut lapset nähdään usein sosiaalisina, ystävällisinä ja ottavat toiset huomioon. Vetäytyvämmät lapset saattavat joutua toisten hyljeksimiksi, mikä saattaa aiheuttaa aggressiivisuutta ja masentuneisuutta. Hyljeksityksiksi joutuneet lapset kokevat usein haastavaksi asettua toisen asemaan ja käsitellä negatiivisia tunteita. Tämä itseään ruokkiva kehä saattaa johtaa lapsen kiusaamiseen ja sitä kautta yksinäisyyteen, joka on haitallista lapsen kasvulle ja kehitykselle. Toisaalta yhdelläkin hyvällä kaverisuhteella voi olla niin eheyttävä vaikutus, että lapsi ei koe kiusaamisen ja ulosjättämisen tunteita niin negatiivisesti. (Nurmi, ym. 2010, 110–111.)

Lapsen yksinäisyys sosiaalisena ilmiönä nousi 2000-luvun alussa esille, kun julkisuudessa keskusteltiin koululaisten yksin viettämisestä iltapäivistä välillä kiihkeästikin. Yksin vietettyjen iltapäivien katsottiin luovan turvattomuutta lapselle sekä olevan suoranaista riskiä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Huolen värittämissä keskustelussa nostettiin esille mahdolliset mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä valvomattoman tietokoneen käytön ja television katsominen riskit. (Strandell 2012, 11.) Harriet Strandell (2012, 12) toteaa kirjassaan ”Lapset iltapäivätoiminnassa, koululaisen valvottu vapaa-aika” huolen johtuneen iltapäivätoiminnan supistamisesta, johon ratkaisuna luotiin laki koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta vuonna 2004. Strandell myös kritisoi lapsen kotona yksin viettämälle ajalle annettua negatiivista leimaa: kaikki lapset eivät viihdy aamu- ja iltapäivätoiminnassa eikä yksin vietetty aika vahingoita heidän kasvua ja kehitystä. Kaikille lapsille ei ole myöskään tilaa aamu- ja iltapäivätoiminnassa, joka on hyvin kysyttyä nykyaikana. (Strandell 2012, 262, 264.)

Fyysisyyttä vaativissa leikeissä, kuten painiessa lapsi pääsee kokeilemaan omia voimiaan ja sosiaalisten tilanteiden lukutaitoa: koska leikki on vain leikkiä ja milloin pitää osata lopettaa. Tällaiset tilanteet yltyvät harvoin tappeluksi, vaikka ne saattavat aikuisesta vaikuttaa siltä. Heikot sosiaaliset taidot tai huonon itsehillinnän omaava lapsi voi kuitenkin joutua hankaluuksiin. (Nurmi, ym. 77) Itsesäätely on tärkeä osa sosiaalista kanssakäymistä: sitä tarvitaan niin piiloleikeissä kuin myös ruokaa jonotettaessa. Lapsen itsesäätely kehittyy iän mukana, mutta sen kehittäminen vaatii myös toimenpiteitä kasvattajilta. (Pianta, Barnett, Justice & Sheridan 2012, 301.)

Robert C. Pianta, ym. (2012, 303) kuvaavat Willinghamin ja Loydin (2007) teoriaa itsesäätelyn tasoista. Psyykkinen ja fyysinen itsesäätely ovat tiiviisti yhteydessä lapsen ajattelun kehitykseen. Willingham ja Loyd erottavat itsesäätelyssä kuusi tasoa, jotka rakentuvat alhaalta ylöspäin toistensa varaan. Tasot alkavat sisäisestä representaatiosta, jossa lapsi pystyy säätelemään vain konkreettisesti havaittavia asioita, kuten hoitajan läsnäoloa tai poissaoloa. Viimeinen taso on lapsen distaalinen sosiaalinen konteksti. Tällä tarkoitetaan lapsen omasta kokemusmaailmasta kaukana olevan kulttuurisen ja arvopohjaisen ajattelun säätelyä. Tällä tasolla lapsi pystyy ajattelemaan asioita toisten, hyvin erilaisista lähtökohdista tulevien ihmisten, näkökulmasta. Nykypäivän lapset ympäröidään pienestä pitäen kulttuurisesti ja arvopohjaisesti värittyneillä toimintatavoilla, jotka vaikuttavat itsesäätelyyn. Itsesäätelyn kautta opitut arvot ja kulttuuritekijät vaikuttavat oppimiseen ja sosiaalistumiseen. (Mts. 302.) 6-9 -vuotias lapsi on tasolla 3, eli opetukseen ja oppimisen soveltuvassa vaiheessa. Lapsi pystyy keskittymään ja kuuntelemaan pidempiä aikoja, koska itsesäätely on kehittynyt ja ”käyttäytymään” luokkahuoneeseen sopivalla tavalla. (Mts. 303.)

Piaget’n vaiheteorian mukaan konkreettisten operaatioiden tasolla olevan 6-9 -vuotiaan elämä alkaa helpottua. Lapsi osaa tehdä jo paljon asioita itsenäisesti ja hän ymmärtää asioiden pysyvyyden, vaikka ne vaihtaisivatkin muotoaan tai ulkonäköään (Nurmi, ym. 2010, 81). Lapsi oppii 7-vuotiaana käyttämään järjestelmällisiä ja loogisia operaatioita, eli ajattelumalleja. Ajatteluun tueksi tarvitaan kuitenkin usein konkreettisuutta ja havainnollisia esimerkkejä. Asioiden jäsentely ja luokittelu

kehittyy aikaisempaan esioperationaaliseen vaiheeseen verrattuna. Lapsi ymmärtää, että on yläkäsite ”koira”, joka jakautuu erilaisiin rotuihin: kaikki koirat eivät siis ole samanlaisia. (Kronqvist, & Pulkkinen, 2007, 142–143.)

Tätä niin sanottua kehityksen välivaihetta siivittää ajatus siitä, että vaikka lapsi on jo kehittynyt huomattavasti, paljon on vielä edessä. Miller (2011, 47) vertaa tätä vaihetta vuorikiipeilyyn. Aivan kuin lapsi olisi luullut kiivenneensä Mount Everestille aikaisemmissa kehitysvaiheissaan, mutta huomaakin seisovansa kukkulalla kaukana huipusta. Tiivistettynä tämä ajatus kuvaa koko keskilapsuutta: lapsen ajattelu kehittyy, fyysiset ominaisuudet muuttuvat ja sosiaaliset taidot vahvistuvat. Työtä on kuitenkin vielä hurjasti jäljellä, jotta lapsesta voi tulla itsenäinen ja omatoiminen kansalainen.

4.2 VANHEMMUUS 24/7 – YHTEISKUNNASSA

Vanhemmuutta on monenlaista kuten myös perheitä. Kasvatustyyli ja perhemuoto määrittelevät vanhemmuutta ja perheen rakennetta. Perhemuotona voi olla avioparin perhe, avoparin perhe, yksinhuoltaja perhe sekä rekisteröityjen parien perhe. Alakategorioina ovat vielä avio- ja avoliitossa olevat uusperheet. Koko Suomen väestöstä 40 % on lapsiperheitä ja heistä 60 prosenttia avioparin perheitä. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 23.)

Perheen antama tuki, johon kuuluu suotuista kasvatustyyli, toimiva perheen sisäinen kommunikaatio ja turvallinen kiintymyssuhde lapsen ja vanhemman välillä on tärkeää lapsen kehitykselle. Tuen on myös havaittu vaikuttavan positiivisesti muun muassa lapsen myöhemmin solmimiin ystävyssuhteisiin, riitatilanteiden selvittämisen taitoihin ja oppimiseen. (Scales, Sesma & Bolstrom 2003, 35.)

Vanhemmuuteen ja kasvattamiseen sekä niiden vaikutuksiin lapsen myöhemmässä kehityksessä on kiinnitetty viime vuosina entistä enemmän huomiota.

Vanhemmuudessa on myös omat haasteensa, kuten työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen. Myös lapsen huomioiminen oman kehitystasonsa mukaisesti on tärkeää: keskilapsuudessa oleva lapsi voi vaikuttaa omatoimiselta ja jopa aikuismaiselta, mutta vaatii kasvattajaltaan edelleen paljon huomiota.

Maarit Alasuutari (2003, 21) kirjoittaa kuinka kasvatuksellisesti vanhemmuudessa noudatetaan useimmiten Baumrindin (1989) jaottelua autoritatiiviseen, autoritaariseen ja sallivaan kasvatusotteeseen. Autoritatiivisella vanhemmalla on luontainen auktoriteetti, jolla hän asettaa lapselle rajat. Hän on keskusteleva ja ohjaa lasta rationaalisin perustein. Autoritaarinen vanhempi pohjaa kasvatuksensa lapsen tottelevaisuuteen. Tällainen vanhempi pyrkii muovaamaan lapsen käytöstä ja hillitsemään tämän omaa tahtoa rangaistuksilla ja muilla voimakeinoilla. Sallivan kasvatustyylin vanhempi on autoritaarisen vanhemman vastakohta. Salliva vanhempi ei pyri rajoittamaan lasta, suhde lapseen on lämmin ja lähes kaverillinen. Lapsen käytökseen ei pyritä vaikuttamaan. Näistä kolmesta kasvatustyylistä ensimmäinen, autoritatiivinen, kasvatustyyli on lapsen sosiaaliselle kehitykselle suotuisin. (Alasuutari 2003, 21.) Lapsilähtöisen kasvatustyylin on myös todettu suojaavan lasta myöhemmän elämän sosiaalisilta vastoinkäymisiltä (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 160). Tämä johtunee lapsilähtöisen kasvatustyylin positiivisesta vaikutuksesta lapsen itsetunnon ja sosiaalisuuden kehitykseen. Lapselle asetetaan selkeitä rajoja, mutta samalla tunnustetaan ja huomioidaan, ettei lapsi toimi aina kypsymättömyydestään johtuen yhtä rationaalisesti kuin aikuinen (Alasuutari 2003, 22).

Lapsen kehitystaso keskilapsuudessa tulee esille paitsi varsinaisissa kasvatustilanteissa myös arjessa. Keskilapsuuden kautta elävän lapsen kasvattamisessa tulee vanhemmille paljon uusia asioita. Lapsi vaatii eri tavalla aikaa ja huomiota kuin päiväkotikäisenä. Lasta otetaan enemmän mukaan perheen arkeen kotitöitä tehtäessä, läksyjen tekemiseen lapsi tarvitsee apua, kuten myös uusien taitojen opettelussa. Omatoimisuudesta ja osaamisesta huolimatta 6-9 -vuotias on vielä pieni ja tarvitsee myös paljon hellyyttä ja huomiota vanhemmiltaan. Lapsen reaktiot eivät ole enää yhtä räjähtäviä kuin päiväkotikässä itsesäätelyn kehittymisestä johtuen. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 159–160.) Kansainvälisissä tutkimuksissa on havaittu, että lapsen kanssa vietettyä aikaa nähdään panostuksena lapsen tulevaisuuteen. Vuonna 2011 tehdyn Väestöliiton Perhebarometrin tulosten mukaan lasten hoitamiseen käytetään nykypäivänä enemmän aikaa kuin koskaan aiemmin. Lasten kanssa vietettyä aikaa myös arvostetaan, eikä nähdä vaivana. (Miettinen, & Rotkirch 2011, 11.) Lasten kanssa vietetyn ajan lisääntymiseen

vaikuttavat tekijät ovat perheiden vapaa-ajan lisääntyminen, äitien osa-aikatyön yleistyminen lasten ollessa pieniä ja isien kasvanut vastuunotto lastenhoidossa. (Aalto, 2014.)

4.3 LAPSET JA PERHEET 24/7 -YHTEISKUNNASSA

Kauppojen ja muiden palveluiden pidentyneet aukioloajat vaikuttavat suoraan lapsiperheiden arkeen. Vanhempien on entistä vaikeampi sovittaa omaa työaikaansa koulujen aikatauluihin. Näin ollen vanhempien ja lasten yhdessä viettämä aika vähentyy näissä perheissä, mutta helpottuu perheissä, joissa tehdään niin sanottua säännöllistä työaika. (Miettinen & Rotkirch 2011, 12.) Yhä useammat vanhemmat tekevät töitä normaalin työajan ulkopuolella. Suomen Akatemian rahoittama Perheet 24/7 – hanke selvitti lasten, vanhempien ja päivähoiton kokemuksia normaalin työajan ulkopuolella tapahtuvasta lastenhoidosta, perhe-elämästä ja yleisestä hyvinvoinnista. Tutkimusprojekti toteutettiin Suomessa, Iso-Britanniassa ja Hollannissa ja siihen osallistui yhteensä 1 249 vanhempaa. Epätyypillisen työajan hanke määritteli kattamaan ”aikaisina aamuina, iltaisin, öisin ja viikonloppuisin tehtävä työ mukaan lukien vuorotyö”. (Perheet 24/7, 1.)

Työterveyslaitoksen mukaan 16 % työssäkäyvistä tekee epätyypillistä työaika ja sen yleisyys on pysynyt samana (Työaika ja työterveys 2014, 2). Tarkempaa tilastotietoa antaa vuonna 2010 tehty työaikatutkimus, jossa kerrottiin että vuorotyötä tekee 22 % suomalaisista. Naiset ja miehet tekivät vuorotyötä yhtä paljon. (Kauppinen, Mattila-Holappa, Perkiö-Mäkelä, Saalo, Toikkanen, Tuomivaara, Uuksulainen, Viluksela & Virtanen 2012, 74) Vuorotyö määritellään työaikalaisissa (L 22.12.2009/1518, 27 §) työksi, jossa vuorot vaihtuvat säännöllisesti ja ennalta sovitusti. Vuorot saavat jatkaa seuraavan vuoroon tulleen kanssa korkeintaan yhden tunnin päällekkäin tai välissä saa kahden työntekijän työvuorojen välillä saa olla korkeintaan tunti. Tällä tavalla toimittaessa vuorot vaihtuvat työaikalainsäädännön mukaan säännöllisesti. Vuorojen ei tarvitse alkaa aina samaan aikaan, eikä niitä tarvitse olla jokaisena viikonpäivänä saman verran. Vuorovaihtelujen säätelyn lisäksi työaikalaisissa sanotaan, että työntekijän tulee tietää kuinka pitkä kukin vuoro on. (L 22.12.2009/1518, 27 §.)

Työaikatutkimuksen mukaan kolmivuorotyö, jossa työvuorot vaihtelevat aamu-, iltaja yövuorojen välillä, tuotti eniten hankaluuksia työn ja vapaa-ajan yhdistämisessä. Helpoimmin pystyttiin yhdistämään lasten päivähoidossa tehtävä työ.

Työaikatutkimuksen mukaan tämä työ on ”sektorin nimen mukaisesti lähes poikkeuksetta päivätyönä”. (Kauppinen, ym. 2012, 204.) Kyseenalaistan tämän toteamuksen vedoten Kuntakyselyn osaraporttiin, jonka mukaan 7 % kunnallisessa päivähoidossa olleista lapsista oli vuorohoidossa. Yli puolet heistä, 52 %, oli ympärivuorokautisessa hoidossa. Tällä tarkoitetaan hoitoa, joka ajoittuu aikaisiin aamuihin, iltaja yöaikaan ja/tai viikonlopuille. (Säkkinen 2014, 3.) Jos vanhempien tekemä vuorotyö tai epäsäännöllinen työ yleistyy, näkyy se myös lasten hoitopaikoissa viettämässä ajassa. Vuorohoidossa olevien lasten tilastoa on pidetty vuodesta 2007. Vuorohoidossa olevien lasten määrä on vuodesta 2007 lähtien pidetyn tilaston mukaan noussut tasaisesti. Ympärivuorokautisen hoidon tarvetta on alettu selvittää vasta 2013, joten vertailuluvut siihen puuttuvat.

Muutokset työssä vaikuttavat perheen elämään ja arkeen. Työelämässä on havaittavissa kahta eri kehityssuuntaa: vuosityöaika on vähentynyt ja ylitöitä tehdään vähemmän, mutta työelämä on pirstaleisempaa. Kuten aiemmin mainitsin, etenkin pienten lasten äitien osa-aikatyö on yleistynyt. Perhebarometrin 2011 mukaan 13 % kouluikäisten työssäkäyvistä äideistä teki osa-aikaista työtä (Miettinen & Rotkirch 2011, 37). Lyhentyneeseen vuosityöaikaan vaikuttaa myös lisääntynyt perhevapaiden käyttö (äitiys-, isyys-, vanhempainvapaa) ja lomarahojen muuttaminen vapaaksi. Työttömyyttä ei laskettu perhebarometrin vuosityöajan lyhenemiseen. (Mts. 34.) Toinen työelämän uusi suuntaus on sen pirstaleisuus. Yhä useampaan työhön kuuluu esimerkiksi päivystämistä, joka sekoittaa normaalin työajan. Määräaikaiset työsuhteet ja yrittäjäyys ovat kasvussa, jolloin työntekijän on vaikeampi neuvotella työ- ja vuosiloma-ajoista. (Mts. 12.) Digitalisoitumisen vuoksi työtä tehdään helposti vielä työpäivän jälkeen kotona, jolloin on toisaalta ristiriitaista sanoa ylitöiden tai työajan vähentyneen.

Perhebarometrin tulosten mukaan työssäkäyvät kokivat pystyvänsä vaikuttamaan työaikoihinsa paremmin vuonna 2010 tehdyssä tutkimuksessa verrattuna vuonna 1980 tehtyyn tutkimukseen. 2010 tehdyssä tutkimuksessa 2/3 työssäkäyvistä koki

pystyvänsä vaikuttamaan työnsä alkamis- ja loppumisajankohtiin, kun vuonna 1980 vastaava luku oli vain 1/3. Työajan joustomahdollisuudet oli mainittu myös suosituimpana perhepoliittisena tukimuotona. (Mts. 24.) Työaikoihin vaikuttamisen mahdollisuudet vähentävät lapsiperheiden kokemaa kiirettä ja stressiä ajan riittämättömyydestä. Kiire on subjektiivinen kokemus, joka syntyy lapsiperheissä päällekkäisten menevien ja ulkopuolisten luomien aikataulujen yhteensovittamisesta. (Aalto 2014.)

Näitä yhteiskunnan luomia aikatauluhaasteita asettavat esimerkiksi kauppojen ja eri palveluiden aukioloajat. (Aalto 2014.) Vaikka toisaalta aikaa on enemmän, ja kiireen tunne ei ole niin vahva kuin 10 vuotta sitten. 6-9 -vuotiaiden lasten vanhemmuus ajoittuu elämän ruuhkavuosiin ja vuorotyötä tai muuten epäsäännöllistä työaikaa tekevät vanhemmat ovat ulkoisten aikataulujen kannalta haastavammassa asemassa. Perhebarometrissa ei pystytty tutkimaan työyhteisön tai työn ominaispiirteiden vaikutuksia kiireen tunteeseen. Työn mielekkyyden ja mukavan työyhteisön uskotaan kuitenkin vähentävän kiireen kokemista. (Miettinen & Rotkirch 2011, 24.)

Epäsäännöllistä työaikaa tekevät miehet kokivat enemmän kiirettä kuin samassa asemassa olevat naiset. Naisten kiireen tunnetta lisäsivät säännöllinen työaika, jossa oli joustomahdollisuuksia työajan suhteen. Näillä naisilla työviikon tuntimäärät olivat myös korkeampia kuin epäsäännöllistä työaikaa tekevillä naisilla. (Mts. 29.) Erityinen huomio Perhebarometrissa oli, että kouluikäisten lasten vanhemmat kokivat vähemmän kiirettä kuin muut. Tämän arvellaan johtuvan lapsen itsenäistymisestä kouluiässä. Lasta ei tarvitse enää hakea ja viedä päiväkotiin ja hän viettää enemmän aikaa kavereiden kanssa ja harrastuksissa. (Aalto 2014.)

Työn ja/tai työajan epäsäännöllisyys ja perhe-elämän yhteensovittaminen asettavat kuitenkin omia haasteitaan. Yhteiskunnan tarjoamia tukia perheen ja työn yhteensovittamiselle ovat päivähoitopalvelut, vanhempainvapaat sekä työajan joustomahdollisuudet. Työpaikan asenteella ja ilmapiirillä on myös suuri vaikutus yksittäisen perheen elämään, esimerkiksi miten niissä otetaan tukia käyttöön. Suomen Akatemian rahoittamassa Paletti-tutkimuksessa on tutkittu Suomalaista perhe-elämää ja perheiden arkea. Tutkimuksessa on keskitytty pikkulapsiperheiden arkeen ja perheisiin, jossa on kaksi vanhempaa. (Kinnunen, Malinen & Laitinen 2009,

142.) Oman haasteensa perheen arkeen tuo toisen ”työparin” puuttuminen kotoa. Yksinhuoltaja perheitä kuitenkin on, kun tällä hetkellä Suomessa vähän alle puolet solmituista avioliitoista päättyy eroon (Väestöliitto 2014).

Yksinhuoltaja perhe voi olla äiti ja lapsi -perhe tai isä ja lapsi -perhe, ensimmäisenä mainittu on kuitenkin yleisempi muoto. Vuonna 2013 äiti ja lapsi -perheitä kaikista suomalaisista perheistä oli 18 prosenttia ja isä ja lapsi -perheitä alle kolme prosenttia. Äiti ja lapsi -perheiden määrä on kasvanut hyvin maltillisesti koko 2000-luvun ajan, mutta isä ja lapsi -perheiden määrä on pysynyt samana. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 23.) Niin ikään Suomen Akatemian rahoittamassa Lasten sosio-emotionaalinen hyvinvointi ja perheen arki 24/7 taloudessa – tutkimusprojektissa (myöhemmin Perheet 24/7 – tutkimus) tarkasteltiin 24h talouden vaikutuksia lapsiperheisiin. Laajassa kyselytutkimuksessa havaittiin, että epätyypillistä työaikaa tekevissä yksinhuoltajaperheissä lapsi vietti pidempiä aikoja hoidossa ja oli useammin öisin, aikaisin aamulla ja iltaisin. Yksinhuoltajaperheissä lasten kuukausittainen hoitoaika oli myös korkeampi kuin kahden vanhemman perheiden lasten hoitoaika. (Kekkonen, ym. 2014, 63.)

Yksinhuoltajaperheen äiti käytti vuoden 2011 perhebarometrin mukaan enemmän aikaa lapsen hoitoon, kuin kahden vanhemman perheen äiti. Tämä on toisaalta luonnollinen ilmiö, koska kun lapsen hoitajia on vain yksi, on ainoan huoltajan tehtävä enemmän, koska työtä ei voi jakaa tai rytmittää. Osittain tästä samasta ilmiöstä johtuen yksinhuoltaja perheissä tukeuduttiin kahden vanhemman perheitä useammin ulkopuoliseen apuun lapsen hoidossa. (Miettinen & Rotkirch 2011, 85.) Näin ollen voidaankin todeta, että yksinhuoltaja perheissä perheen turvaverkon merkitys kasvaa. Nuorten mielenterveysseura Yeesi ry (2014) määrittelee turvaverkon koostuvan itselle läheisistä ihmisistä: perheen jäsenet, sukulaiset, ystävät, naapurit, työkaverit. Yleisen vallassa oleva mielipiteen mukaan perheiden turvaverkostot ovat heikentyneet. Tähän vaikuttaa esimerkiksi muuttaminen työn, opiskelun tai puolison perässä toiselle paikkakunnalle, jolloin läheiset ihmiset eivät ole käytettävissä apuna perheen arjessa.

5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Tutkimuskysymyksiini suoraan liittyvää aineistoa oli erittäin hankalaa löytää. Näyttääkin siltä, ettei kyseisestä aiheesta vastaava aiempaa tutkimusta. Tähän kappaleeseen olen kerännyt opinnäytetöitä ja pro gradu -tutkielmia, joissa aiheena on ollut ympärivuorokautinen päivähoito tai aamu- ja iltapäivätoiminta, koska oma tutkimukseni yhdistää nämä kaksi teemaa. Useiden tutkimusten pohdinnoissa nousi esiin samoja kysymyksiä, kuin mitkä olen valinnut omiksi tutkimuskysymyksikseni. Pohdinnoissa tuotiin esiin vuorotyötä tekevien vanhempien haasteet töiden uudelleenjärjestelyissä. Tutkimuksissa oli myös pohdintaa vanhempien tukemisesta alakouluikäisen kasvattamisessa. Näihin tutkimuksiin perehtyminen vahvisti oman tutkimusaiheeni mielekkyyden.

Matleena Aho ja Anniina Viljakainen tekivät opinnäytetyön Jyväskylän ammattikorkeakoulussa vuonna 2013. Työssään he tutkivat vanhempien käsityksiä lastensa sosioemotionaalisesta hyvinvoinnista ja vuorohoidon kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Määrällisen kyselytutkimuksen tarkoituksena oli verrata päivä- ja vuorotyötä tekevien vanhempien työaikojen vaikutuksia heidän lastensa sosioemotionaaliseen hyvinvointiin. Tutkimuksen tulokseksi saatiin, ettei vuorotyöllä ole negatiivista vaikutusta lapsen sosioemotionaaliseen hyvinvointiin. Vuorohoidossa olevilla lapsilla havaittiin kuitenkin enemmän ongelmia vertaisuuhteiden kehittämisessä kuin normaalissa päivähoidossa olevilla lapsilla. Vuorotyötä tekevät vanhemmat olivat kokeneet, etteivät he ole yhtä tervetulleita vuorohoito päiväkotii kuin normaalissa päiväkodissa olevat vanhemmat olivat. (Aho & Viljakainen 2013, 55–56.)

Petra Kääriäinen selvitti Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatuksen laitoksen Pro gradu -tutkielmassa (2005) lasten kokemuksia vuorohoidon laadusta. Tutkielmaa varten haastateltiin vuorohoidossa olevia lapsia, heidän vanhempiansa mielipiteitä kartoitettiin kyselylomakkeella. Tuloksien perusteella lasten kokemukset vuorohoidosta ja sen laadusta olivat positiivisia. Kääriäisen mukaan tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä muihin vuorohoitoa tarjoaviin päiväkoteihin, mutta se tarjoaa tärkeää tietoa lasten kokemusmaailmasta. (Kääriäinen 2005, 74, 84.) Myös

vanhempien kokemukset vuorohoidosta olivat myönteisiä, mutta Kääriäinen pohtii samalla, voiko tämä johtua olosuhteiden pakosta. Useimpien vastanneiden vanhempien oli pakko tehdä vuorotyötä. Tällöin voi olla helpompaa arvioida lapsen pitävän vuorohoidosta, koska muuta hoitovaihtoehtoa ei ollut. (Mts. 77.)

Tutkimustuloksissa ei nosteta juurikaan laadun käsitettä esille, vaan keskitytään pohtimaan, mikä lapsista oli mukavaa ja mikä epämukavaa vuorohoidossa. Tämä voi johtua siitä, että lapsen on vaikea hahmottaa laatua käsitteenä, jolloin sen tutkiminen vaikeutuu.

Ympäri vuorokautisen päiväkodin kasvatuskumppanuutta vanhempien näkökulmasta tutkittiin vuonna 2010 Heidi Forsmanin opinnäytetyössä. Kvalitatiivinen tutkimus toteutettiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla viiden vanhemman kanssa. Tarkoituksena oli saada selville vanhempien kokemuksia yhteistyöstä hoitohenkilökunnan kanssa sekä miten he kokevat oman roolinsa yhteistyössä. Tutkimuksessa selvitettiin myös, mitkä asiat vaikuttavat kumppanuuden toteutumiseen ja minkälaisia muita kehitysideoita, mielipiteitä tai ajatuksia vanhemmilla heräsi kasvatuskumppanuuteen liittyen. Vanhempien vastauksissa nousi esille yhteistyön rehellisyyden, aitouden ja luottamuksellisuuden merkitys hyvän kasvatuskumppanuuden luomiseksi. Päivittäiset kohtaamiset ja päivähoiton aloitus nähtiin myös merkityksellisiä, kuten myös henkilökemiat vanhempien ja hoitajien välillä. (Forsman 2010, 52–54.)

Sanna Kaiposen (2005) pro gradu -tutkielmassa tutkittiin ympäri vuorokautisen päiväkodin arkea päiväkirjojen pohjalta. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lapsen kokemuksia ympäri vuorokautisesta päivähoidosta ja mitkä asiat ovat hänelle tärkeitä. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin lapsen elämässä olevien aikuisten ajatuksia vuorotyöstä sekä vanhempien ja henkilökunnan arvioita ympäri vuorokautisesta päiväkodista. Tapaustutkimuksessa Kaiponen käytti tiedonkeruu menetelminä kyselylomakkeita vanhemmille ja päiväkodin henkilökunnalle, lasten reissuvihko sekä henkilökunnan pitämiä päiväkirjoja. Lapsilta ei siis suoraan kysytty mielipidettä vaan se muodostettiin aikuisten kirjausten perusteella. Vaikka tutkimuksen päätarkoitus oli selvittää lasten kokemuksia, perehdyttiin tutkimustuloksissa enimmäkseen vanhempien kokemuksiin. Lasten

kokemuksista tärkeiksi Kaiponen nostaa kaverit, omat lelut, leikit ja jonkun tietyn aikuisen läsnäolon. Ikäviksi asioiksi koettiin yöt hoidossa. (Kaiponen 2005, 2,72–73.)

Heidi Saarela on tutkinut vuonna 2012 Koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa arjen tukena. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa tehdyssä opinnäytetyössä Saarela selvitti aamu- ja iltapäivätoimintaa palveluna, turvasiko toiminta alakoulun ensimmäisten vuosiasteiden oppilaiden arkea tarpeeksi sekä pitivätkö vanhemmat aamu- ja iltapäivätoimintaa laadukkaana. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena kyselytutkimuksena Haukiputaalla kahden eri aamu- ja iltapäivätoimintapisteessä olevien lapsien vanhemmille. Kyselyyn vastasi 51,2 prosenttia kyselyn saaneista vanhemmista. Vanhemmat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä tarjottuun aamu- ja iltapäivätoimintaan, vaikka joitain kehityskohteita nousi myös esiin. Kyselyn perusteella Saarela huomasi myös selviä puutteita vanhempien tiedoissa aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmasta. Saarela mainitsi vielä opinnäytetyönsä pohdintaosiossa toivovansa päättäjiltä ymmärrystä ja apua vuorotyötä tekeville vanhemmille. Erityisesti he tarvitsisivat apua kasvatustyöhön, koska vanhemman voi olla lähes mahdotonta vaihtaa työpaikkaansa, jolloin lapsi joutuvat viettämään pitkiäkin aikoja yksin. (Saarela 2012, 2, 53–55.)

Niina Laitio tutki alakouluikäisten lasten iltapäivätoiminnan tarvetta lapsen edun näkökulmasta vuonna 2014. Seinäjoen ammattikorkeakoulussa tehdyn ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyön Laitio toteutti laadullisella teemahaastattelulla, sekä vertailemalla niistä saatua aineistoa kirjallisuuteen. Haastateltavia oli kaksi ja kirjallisuuden Laitio on perustanut kahden kirjailijan tuotoksiin. Tutkimuksen tulokset olivat ristiriidassa keskenään: iltapäivätoiminnan puolustajat kokivat toiminnan tukevan lapsen kasvua ja kehitystä kun taas vastustajat kritisoivat iltapäivätoiminnan olevan ainoa sosiaalisesti hyväksytty tapa alakouluikäiselle viettää iltapäivänsä. Laitio nostaakin jatkotutkimuksen merkityksellisyyden esiin. Jatkotutkimuksessa tulisi selvittää, miten lapsi itse kokee oman etunsa toteutuvan ja miten lapsi haluaisi viettää iltapäivänsä, kun vanhemmat eivät ole kotona. Onko iltapäivätoimintaan osallistuminen lapsen omasta mielestä mielekäästä ja turvallisuuden tunnetta nostattavaa, vai olisiko hän mieluummin yksin kotona. (Laitio 2014, 2, 28–37.)

Mikkelin ammattikorkeakoulussa vuonna 2014 tehty opinnäytetyö pureutui iltapäivätoimintaan perheiden näkökulmasta. Vauhkonen, Kosonen ja Väisänen toteuttivat tutkimuksensa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Savonlinnan yksikön iltapäivätoimintaan osallistuvien lasten teemahaastattelulla sekä heidän vanhemmilleen annetulla kyselylomakkeella. Tuloksista kävi ilmi, että niin lapset kuin vanhemmatkin olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä iltapäivätoimintaan. Iltapäivätoiminnassa joitain lapsia oli kuitenkin kiusattu, ja lapset olivat tunteneet väsymystä pitkästä päivästä johtuen. Vanhemmat olivat tyytyväisiä, että lapsi sai viettää aikaa valvotussa ympäristössä turvallisten aikuisten ja tuttujen kavereiden kanssa. (Vauhkonen ym. 2014, 23–24, 27–28.)

Pauliina Kari-Vanhatalo ja Heidi Pukkila (2013) selvittivät Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen pro gradu -tutkielmassa vanhempien epätyypillisen työajan ja lastenhoitojärjestelyiden vaikutuksia kouluikäisen lapsen psyykkiseen hyvinvointiin. Kyselytutkimukseen osallistui 59 epätyypillistä työaikaa tekevää vanhempaa sekä 20 päivätyötä tekevää vanhempaa, joilla on vähintään yksi alakouluikäinen lapsi. Tuloksista kävi ilmi, että lapset viettivät eniten aikaa kotona joko sisarustensa tai kavereidensa kanssa. (Kari-Vanhatalo & Pukkila 2013, 57–58.) Lapsen ilman aikuisen valvontaa viettämisen ajan on todettu vaikuttavan haitallisesti lasten hyvinvointiin. Lastenhoitojärjestelyiden tutkiminen tässä yhteydessä oli tutkimuskysymyksen kannalta relevanttia. Tuloksista käy ilmi, että epäsäännöllistä työaikaa tekevien vanhempien lapsilla oli enemmän tunne-elämän ongelmia sekä kaverisuhdeongelmia. Toinen merkittävä tulos oli, että kaverin, sisarusten tai yksin aikaa viettävillä lapsilla oli enemmän käytösongelmia kuin lapsilla, jotka viettivät aikaansa aikuisen valvonnassa. (Mts. 60–61.) Kari-Vanhatalo ja Pulkila toteavat, että vanhempien mielestä perheen ja työn yhteen sovittamista helpottaisivat lastenhoitopalvelut, joissa lapsi voisi olla hoidossa mihin kellon aikaan tahansa.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimukseni tarkoitus oli selvittää, miten ympärivuorokautisessa päiväkodissa olleiden lasten vanhemmat järjestävät arkensa lapsen aloittaessa koulun. Kuten totesin kappaleessa 5, tästä aiheesta ei näytä olevan vastaavaa aiempaa tutkimusta. Tutkimukselleni on siis tarvetta. Oletukseni oli, että epätavallista työaika tekevillä vanhemmilla on haasteita arjen järjestämisessä. Yhteiskunta ei tarjoa tukea lastenhoitoon vanhemmille, jotka tekevät epätavallista työaika, yksinhuoltaja perheet yleistyvät ja sukulaisista ja ystävistä koostuvaa turvaverkkoa ei välttämättä ole. Valitsin kolme tutkimuskysymystä, jotka rajasin seuraavasti:

- Miten vuorohoidossa olevien esikouluikäisten lasten huoltajat aikovat järjestää ympärivuorokautisen hoidon lapsen aloittaessa peruskoulun päiväkodin työntekijöiden näkökulmasta?
- Millaisia muutoksia päiväkodin työntekijät uskovat perheiden tekevän elämäänsä ilman ympärivuorokautista hoitoa 1–2 -luokkalaiselle lapselleen?
- Miten tarpeellista ympärivuorokautisen hoito on koulun aloittaneelle lapselle ja hänen perheelleen päiväkodin työntekijöiden mielestä?

Ajatus tutkimukseen syntyi ollessani harjoittelussa ympärivuorokautisessa päiväkodissa. Keskusteluissa oman ohjaajani ja muiden työntekijöiden kanssa nousi usein esille se, mitä muutoksia perheen tulee tehdä lapsen aloittaessa koulun. Orientoituminen ympärivuorokautisen hoidon loppumiseen aloitetaan jo hyvissä ajoin lasten ollessa viisivuotiaita ja niitä jatketaan esikouluvuoden läpi. Tulevasta elämänmuutoksesta ja sen vaatimista järjestelyistä puhutaan yhteisissä vanhempainilloissa, lapsen varhaiskasvatuskeskusteluissa sekä lapsen hakutilanteissa. Kuitenkin työntekijöiden mukaan joka vuosi on niitä vanhempia, jotka havahtuvat todellisuuteen vasta eskarivuoden keväällä.

6.2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTON KERUU

Mieleeni tuli ajatus yrityksestä, joka yhdistäisi ympärivuorokautisen päiväkodin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan konseptit. Ennen kuin tällaista ympärivuorokautista hoitoa 1–2 -luokkalaisille lapsille tarjoavaa yritystä voisi miettiä pidemmälle, on kartoitettava sen tarve. Tutkimuksen päätarkoitus oli tehdä tarvekartoitus palvelusta, joka tarjoaa ympärivuorokautista hoitoa 1–2 -luokkalaisille lapsille. Palvelutarpeen kartoituksen lisäksi on tiedettävä, miten vanhemmat järjestävät arkensa lapsen aloittaessa koulun. Onko perheillä jo niin laaja turvaverkosto, ettei ylimääräiselle avulle ole tarvetta? Jos tarvetta palvelulle löytyy, tuntui luontevalta kysyä samalla millaista vanhemmat haluaisivat palvelun olevan. En painottanut näitä kysymyksiä yhtä paljon, kuin itse palvelun tarpeellisuutta, koska tutkimuksessa saattaisi ilmetä palvelun tarpeettomuus.

KYSELY ESIKOULUIKÄISTEN VANHEMMILLE

Tutkimus oli tarkoitus toteuttaa kyselytutkimuksena, eli survey-tutkimuksena ja tehdä yhteistyössä vanhan harjoittelupaikkani kanssa. Kyselyn otoksen, eli ketkä kyselyyn vastaavat, rajasin esikouluikäisten lasten vanhempiin ja huoltajiin, koska lapsen koulun aloitus on heille kaikkein ajankohtaisinta. Sitä kautta heidän on myös helpointa orientoitua vastaamaan kysymyksien tilanteesta, jossa tulevat lapsiensa kanssa olemaan seuraavana syksynä.

Kyselyn vastausaika oli kaksi viikkoa ja se toimitettiin vanhemmille sähköpostilinkkinä Webropol-kyselyyn sekä esikouluryhmän työntekijöiltä sai paperikyselyn halutessaan. Kaikille vanhemmille jaettiin myös paperiset saatekirjeet, jossa selitettiin tutkimuksen tarkoitus ja miten siihen voi osallistua. Kahdessa viikossa en saanut kuin yhden vastauksen, joten jatkoin vastausaikaa viikolla. Kaikille esikouluikäisten vanhemmille jaettiin paperikysely ja uusi saatekirje, sähköposti lähetettiin heille uudestaan ja työntekijät lupautuivat pyytämään vanhemmilta vastauksia. Viikon jatkoajan jälkeen kyselyyn oli edelleen vastannut vain yksi vanhempi. Päädyin luopumaan vanhempien kyselystä ja sovin päiväkodin johtajan kanssa, että saman sisältöinen kysely hieman muokattuna toteutettaisiinkin

päiväkodin työntekijöille. Syitä kyselyn herättämään vähäiseen vastaamisaktiivisuuteen vanhempien keskuudessa olen kerännyt pohdinta osioon.

En käyttänyt saatua yhtä vastausta opinnäytetyöni tutkimustuloksissa, paitsi yhtä avointa vastausta pohdinta osiossa. Tällä vastauksella pyrin havainnollistamaan mahdollisia syitä, miksi vanhemmat eivät vastanneet kyselyyn.

KYSELY PÄIVÄKODIN TYÖNTEKIJÖILLE

Päiväkodin henkilökunnalle teetetty kysely oli osittain informoitu. Osittain informoidun siitä tekee se, että kävin esittelemässä tutkimukseni sekä vanhemmille jaettavan kyselyn päiväkodin henkilöstön viikkopalaverissa. Henkilöstölle teetetty kysely oli pitkälti sama kuin vanhemmillekin, mutta joitain sanamuotoja oli muutettu ja taustakysymykset oli vaihdettu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 191.)

Vastausaika kyselyyn oli yksi viikko, mutta sinä aikana sain tutkimuksen luotettavuuden varmistamiseksi tarpeellisen määrän vastauksia.

Kyselyn otokseksi muodostui erään keskisuuren kunnan ympärivuorokautista hoitoa tarjoavan päiväkodin työntekijät. Otos ei ole kuitenkaan niin kattava, että tutkimuksesta voisi tehdä yleistyksiä muihin kuin tutkittuun kuntaan. (KvantiMOTV 2003.) Kysely oli yhdistelmä kvantitatiivisia, eli määrällistä, ja kvalitatiivisia, eli laadullisia, kysymyksiä. Vastaukset kysymyksiin perustuivat työntekijöiden kokemuksen ja vanhempien kanssa käytyjen keskustelujen tuomaan tietoon. Kvantitatiivisella tutkimuksella saadaan numeerista faktatietoa siitä, kuinka moni työntekijä uskoo perheiden tarvitsevan tukea arkeen lapsen aloittaessa koulun. Kvalitatiivinen puoli taas auttaa hahmottamaan palvelun rakennetta: minkälaisia ominaisuuksia työntekijät toivoisivat palvelulta, miksi perheet tarvitsisivat sitä tai toisaalta miksi eivät. Näiden kahden tutkimusmetodin yhdistämiselle saadaan laajempi käsitys kysytystä aiheesta. Kolmiomittaustutkimukseksi nimitetty tapa myös kasvattaa tutkimuksen validiutta, eli pätevyyttä. Tämä johtuu siitä, että toisen metodin kysymys tarkastaa toisella metodilla kysytyn kysymyksen ymmärtämistä. (Dahlberg & McCaig 2010, 27.)

Päädyin tekemään kyselyn henkilökohtaisesti paikalle vietyä self completion -paperikyselynä, koska arvelin tämän olevan nopein tapa saada vastauksia. Päiväkodin kiireisessä arjessa voi olla haastavaa löytää aikaa istua koneelle vastaamaan sähköiseen kyselyyn. Paperikyselyn voi vastata koska vain ja sen täyttämisen voi keskeyttää hetkellisesti, mikäli tilanne sitä vaatii. Pidin kyselyn selkeänä ja mahdollisimman tiiviinä, enkä kysynyt epäolennaisia kysymyksiä. Toisaalta paperikyselyssä virheiden tekeminen on todennäköisempää kuin sähköisessä kyselyssä, jossa järjestelmä ilmoittaa jos vastaaja on esimerkiksi unohtanut vastata johonkin kysymykseen tai valinnut liian monta vastausvaihtoehtoa. Pysin välttämään kysymysten väärin ymmärtämistä hyvin valmistellulla saatekirjeellä, kysymysten selityksillä sekä lopussa olevalla avoimella kysymyksellä, jossa vastaaja sai selittää omia vastauksiaan. Pysin pitämään kysymysten selitykset ja itse kysymykset informatiivisina mutta neutraaleina. Näin varmistin, etteivät kysymykset johdattele vastauksia, joka lisää tutkimuksen reliabiliteettia, eli luotettavuutta. (Leman 2010b, 180, 184; KvantiMoTV 2011.)

Otin tutkimukseen induktiivisen lähestymistavan. Tällä tarkoitetaan, että aiemmista tiedoista aiheesta ja käytännön esimerkeistä muodostetaan tutkimuksessa käytetty käsitteistö ja lähtöymmärrys. Tutkijan tulee kuitenkin olla valmiina muuttamaan näitä tutkimustulosten näin osoittaessa. (Dahlberg & McCaig 2010, 20.) Tutkimuksen idean sain havainnosta, ettei 1–2 -luokkalaisten lapsille tarjota ympärivuorokautista hoitoa, vaikka siihen olisi ollut tarve päiväkodissa. Vastakohta induktiiviselle lähestymistavalle on deduktiivinen lähestymistapa. Tällä lähestymistavalla tutkimus pohjautuisi johonkin määrättyyn teoriaan, tutkimukselle asetettaisiin useita hypoteeseja, joiden pohjalta toteutettujen empiiristen tutkimusten perusteella päädyttäisiin lopputulokseen. Tutkimus etenee tällöin teoriasta käytäntöön. Induktiivinen lähestymistapa on normaalista luontaisempi kvalitatiivisessa tutkimuksessa ja deduktiivinen kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Kappaleessa 5 olen tutustunut aikaisempaan tutkimustietoon aiheeseen liittyen opinnäytetöiden ja pro gradu -tutkielmien kautta. Valitettavasti aiheesta ei näyttänyt olevan suoraa aiempaa tutkimustietoa, jonka vuoksi päädyin perehtymään siihen läheisesti liittyviin tutkimuksiin. Näin pystyin muodostamaan omat lähtökäsitykseni ja käsitteistön tutkimustani varten. (Mts. 21–22.)

6.3 AINEISTON ANALYSOINTI

Aineisto analysoitiin kvantitatiivisesti saatujen lukujen perusteella, mutta koska otanta oli pieni, oli analyysissa myös kvalitatiivinen ote. Hirsjärvi ym. (2007, 219) jakavat analyysit kahteen lähestymistapaan: selittämiseen ja ymmärtämiseen pyrkivään. Selittämiseen tähtäävä lähestymistapa perustuu usein määrälliseen aineistoon ja ymmärtämiseen tähtäävä lähestymistapa laadulliseen. Omassa tutkimuksessani olen pyrkinyt ymmärtämään syitä perheiden päiväkotikäisten lasten vuorohoidolle sekä selittämään miten perheiden arki muuttuu lapsen vuorohoidon tarjoamisen päätyttyä. Tämä on analyysitavan valinnassa tärkeintä. Tarkoituksena on valita tapa, joka vastaa tutkimuskysymykseen parhaiten. (Mts. 2019.)

Kysely koostui kahdesta taustatietoa kartoittavasta kysymyksestä, kymmenestä rasti ruutuun- kysymyksestä sekä neljästä avoimesta kysymyksestä. Kyselyn rakenteen muodostin neljän teeman ympärille. Teemat valikoituivat tutkimuskysymyksistä, joita tarkensin sen jälkeen, kun kysely päätettiin päivittää työntekijöille sopivaksi. Teemat ovat taustatiedot vastaajasta, ympärivuorokautisen päivähoidon syyt, perheiden arjen uudelleen järjesteleminen lapsen aloittaessa koulun sekä kodin ulkopuolisen ympärivuorokautisen hoidon tarpeellisuus. Teemoja ei ole kirjoitettu auki kyselyyn, etteivät ne vaikuttaisi vastaajien mielipiteisiin, mutta ne ovat nähtävissä tutkimustulosten analysoinnissa.

Aloitin analysoinnin käymällä kaikki palautuneet lomakkeet läpi ja arvioimalla niiden paikkansa pitävyyden ja mahdolliset virheet. Numeroin kaikki vastaukset 1-16, jotta niihin olisi helppo palata jälkeenpäin. Tämä myös lisää tutkimuksen luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä, varsinkin kun käytin tuloksien läpikäynnissä sitaatteja avoimista vastauksista: näin varmistetaan, etteivät kaikki sitaatit puolesta tai vastaan ole samalta henkilöltä. Koska olin teettänyt kyselyn paperilomakkeella, jatkoin analysointia syöttämällä paperiset vastaukset Webropol-ohjelmaan. Näin saatuja tuloksia oli helpompi analysoida ja vertailla keskenään eri ohjelmilla, kun tulokset ovat sähköisenä. Webropol järjestelmä on myös kohtuullisen luotettava, sillä järjestelmään kirjaututaan omilla henkilökohtaisilla tunnuksilla, jolloin ulkopuolisilla

ei ole pääsyä vastauksiin. Jos käyttäjä aikoo poistaa jotain tietoa, järjestelmä varoittaa tästä useaan otteeseen, ettei tieto poistu vahingossa. Haughton ja Stevens (2010, 193) myös kannustavat tällaiseen toimintaan sen sijaan, että käyttäisi esimerkiksi ainoastaan Excel, jossa rivit saattavat mennä helposti sekaisin tai poistua. Webropolin lisäksi käytin analysoinnissa toisena ohjelmaparina käytin Excel ohjelmistoa, jonka käyttö on minulle tuttua ja ohjelmista tarpeeksi kevyt näin pienen otannan analysoinnille. Analysoidessa aineistoa tarkistin aina tasasin väliajoin Webropol ohjelmasta, että luvut täsmäsivät, enkä ollut poistanut tietoja vahingossa. (Mts. 193.)

Analysoin aineiston 16 vastauksen otokselle sopivilla metodeilla, kuten Microsoft® Excel® (myöhemmin Excel), ja Webropol-ohjelmistoilla, enkä käyttänyt esimerkiksi kvantitatiivisen tutkimuksen analysointiin tarkoitettua SPSS-ohjelmistoa (Statistical Package for the Social Sciences), joka on tarkoitettu laajemmille aineistoille. Kasvatusvastuullisen henkilökunnan määrä on 24, jolloin vastausprosentti oli 67 %. Käytin analysoinnissa numeroita havainnollistamaan vastausten määrää prosenttilukujen sijaan, koska sain vastauksia yhteensä 16. Alle 35 vastaajan tutkimuksissa on selkeämpää käyttää vastaajien lukumääriä kuin prosentteja, jotka saattavat johtaa lukijaa harhaan. (Haughton & Stevens 2010, 206.)

Tutkimuksia läpi käydessä havaitsin viimeisissä vastauksissa kahtiajakoa lastenhoitajien ja lastentarhanopettajien välillä. Analysoinnissa vertailin näitä kahta vastaajaryhmää, vertailin myös työajankeston vaikutusta vastauksiin, vertailemalla alle kuusi vuotta ja yli kuusi vuotta samassa päiväkodissa töissä olleita. Tässä jaottelussa ei ollut havaittavissa suurta vaihtelua. Tutkimustuloksiin otettuihin sitaatteihin en ole kuitenkaan merkinnyt, onko vastaaja ollut lastentarhanopettaja vai lastenhoitaja. Näin pienellä otannalla tämä merkintä saattaisi paljastaa vastaajan henkilöllisyyden.

6.4 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Hyvän tutkimuksen lähtökohtana on sen luotettavuus ja eettinen toteutus. Usein puhutaan tutkimuksen reliaabeliudesta, eli mitattujen tulosten toistettavuudesta ja

validiudesta, eli tutkitaanko juuri niitä asioita, mitä on ollut sanottu tutkittavan (Hirsjärvi 2007, 226). Jotta tutkimusta voidaan nimittää eettisesti toteutetuksi, on sen kunnioitettava tutkittavia henkilöitä, tietoa, demokraattisia arvoja, tutkimuksen on oltava laadukas ja siinä tulee noudattaa akateemista riippumattomuutta. Nämä viisi eettisyyden ja luotettavan tutkimuksen kulmakiveä on mainittu The Ethical Guidelines of the British Educational Research Association (BERA), mutta ovat päteviä myös suomalaisessa tutkimuksessa. (Dowling & Brown 2010, 33.)

Tutkittaessa ilmiötä tai asiaa tulee siinä olla pyrkimys riippumattomuuteen. Tieteellä ja tuloksilla on itseisarvo, ne ovat itsessään merkityksellisiä eikä tuloksia saa sormeilla tutkimuksen tilaajan tai tutkijan kannalta suotuisiksi. Tutkijan tulee pystyä osoittamaan tutkimuksensa sudenkuopat, jotta tutkimuksen luotettavuus ei kärsi. Omassa tutkimuksessani tutkittava aihe on niin tuore, ettei siitä ole juurikaan aikaisempaa tutkimustietoa. Saaduilla tuloksilla on siis itseisarvo uutena, ennen tutkimattomana tietona. (Mts. 33.)

Tutkittavien henkilöiden kunnioittamiseen kuuluu olennaisesti luottamuksellisuus ja salassapitovelvollisuus sekä tutkimuksen ja sen tarkoituksen riittävä selitys tutkittaville. Tutkittavien tulee vastata kyselyyn vapaaehtoisesti. Kävin esittelemässä tutkimukseni päiväkodin työntekijöille, eli tutkimukseni otantajoukolle, ja heille annettiin saatekirjeet paperikyselyiden mukana. Saatekirjeessä kävin läpi tutkimukseni pääkohdat, kuka tutkimustietoa hyödyntää sekä miten tulosten jatkokäsittely etenee tutkimuksen valmistuttua. Kirjeessä oli vielä omat yhteystietoni, jos joku vastaajista olisi halunnut kysyä tarkentavia kysymyksiä.

Tutkimukseni kyselylomakkeessa pyrin tutkittavien anonymiteetin säilyttämiseen, yksittäisen vastaajan tunnistaminen lomakkeen perusteella ei ole helppoa. Kysytyt taustatiedot eivät avanneet päiväkodin ulkopuoliselle vastaajien henkilöllisyyttä ja aineiston analysoinnissa pyrin siihen, ettei yksittäistä vastaajaa tunnisteta esimerkiksi lyhyen työssäoloajan vuoksi. Paperikyselyssä käsialan tunnistaminen olisi ollut mahdollista varsinkin kun olen ollut harjoittelussa päiväkodissa, jonka työntekijöille tutkimus teetettiin. Harjoittelustani on kuitenkin jo useampi vuosi ja henkilökunta on ehtinyt vaihtua sinä aikana, mikä käy osittain ilmi vastauksista. Harjoitteluni aikana

tein pääsääntöisesti töitä vain yhden ryhmän työntekijöiden kanssa. Kyselyä kootessani pyrin pitämään sen tiiviinä, jotta vastaajien olisi helppo vastata sitä, mutta välttämään johdattelua. Kyselyssä oli kuitenkin selvä rakenne ja siitä on havaittavissa neljä erillistä teemaa. Kysely testattiin etukäteen viidellä aikuisella, joiden ikähaarukka oli 30–65 vuotta. Annetun palautteen avulla muokkasin kyselyä ymmärrettävämmäksi ja vähemmän tulkinnan varaa jättäväksi. Näin kyselyllä saataisiin luotettavampia tutkimustuloksia. (Mts. 33.)

Palautteen kerääminen tutkimuksesta ja kyselystä on hyvä tapa varmistaa, että kysely on rakennettu tarpeeksi selkeästi ja että kirjoitettu teksti on ymmärrettävää. Tiedon kunnioittaminen ja akateeminen riippumattomuus tulee kuitenkin säilyttää osana luotettavaa ja eettistä tutkimusta. Käytettyä lähdeaineistoa tulee arvioida kriittisesti ja erillaisten lähteiden käytön tulee olla tarpeeksi laajaa. Suppea lähdeluettelo tai tutkimuksen kannalta epäolennainen lähdeaineisto vie tutkimuksen luotettavuutta. Lähteiden tulee olla tuoreita ja kirjoittajien arvostettuja julkaisijoita. Lähteiden ikä voi tosin olla vanhempikin, jos kyseinen lähde on alansa perusteos. Tekijänoikeudet kuuluvat tiedon kunnioittamiseen yhtälailla. Plagioinnilla tarkoitetaan jonkun toisen kirjoittajan idean, tutkimustuloksen tai tekstin esittämistä omanaan. (Hirsjärvi, ym. 2007, 109–110.) Tutkijalla on vastuu lähdemerkintöjen selkeästä tekemisestä, jotta häntä ei syytetä ”tieteellisestä varkaudesta” (Mts. 118).

7 TUTKIMUSTULOKSET

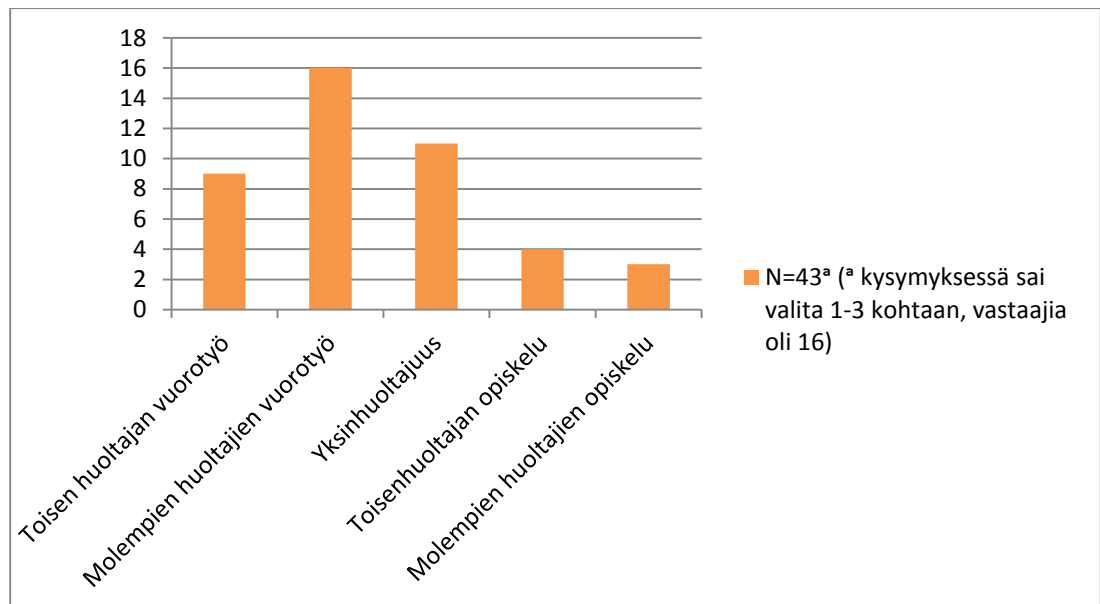
7.1 TAUSTATIEDOT

Kyselyyn vastasi 16 päiväkodin työntekijää, joista neljä oli yliopistopohjaista lastentarhanopettajaa, kaksi ammattikorkeakoulupohjaista lastentarhanopettajaa ja kymmenen lastenhoitajaa. Tutkimustuloksissa niputin yliopisto- ja ammattikorkeakoulupohjaiset lastentarhanopettajat yhdeksi ryhmäksi, koska vastaukset näiden kahden ryhmän välillä ei vaihdellut merkittävästi. Tämän lisäksi kahden henkilön erottaminen kokonaisotannasta ei tuntunut järkevältä. Tein jaon

lastentarhanopettajiin ja lastenhoitajiin, koska kyselyn loppuosan kysymyksissä oli havaittavissa hajontaa näiden kahden ryhmän välillä.

Päiväkodin työntekijöistä suurin osa oli ollut pitkässä työsuhteessa samassa päiväkodissa. Vastaajista 12 oli ollut päiväkodissa, jossa kysely teetettiin, töissä yli kuusi vuotta ($n=16$). Alle kolme vuoden työsuhteita kaikista vastaajista oli kolme, joista kaikki olivat lastentarhanopettajia. Lastenhoitajilla lyhyin työsuhteen kesto oli 3-6 vuotta, tähän kohtaan oli vastannut yksi työntekijä. Pitkät työsuhteet auttavat työntekijöitä vastaamaan lasten ympärivuorokautisen hoidon syistä ja tekemään arvioita lasten jatkosta. Tämä johtuu siitä, että he ovat käyneet useampia vasukeskusteluita vanhempien kanssa ja ehtineet nähdä ja kuulla päiväkodin lasten ja heidän vanhempiansa sijoittumisesta päiväkodin päätyttyä. Koska kyselyä ei voitu toteuttaa alustavan suunnitelman mukaisesti esikouluikäisten vanhemmilla, on pitkään samassa päiväkodissa töissä olleilta työntekijöiltä saadut näkemykset lähes yhtä päteviä.

Kysyttäessä yleisimpiä syitä lasten ympärivuorokautiselle hoidolle, vastaajat saivat valita 1-3 vastausvaihtoehtoa. Vastauksia on havainnollistettu kuviossa 1. Vastauksia kysymykseen tuli yhteensä 43, joka tarkoittaa että 16 vastaajasta jokainen nimesi 2,69 syytä: osa vastaajista mainitsi kolme syytä ja osa vain yhden. Yleisin syy lasten ympärivuorokautiseen hoitoon oli vastausten perusteella molempien huoltajien vuorotyö, jokainen vastaaja nimesi tämän yhdeksi syyksi. Yksihuoltajuus oli mainittu seuraavaksi yleisimmäksi syyksi (11/43) ja toisen huoltajan vuorotyö kolmanneksi yleisimmäksi (9/43). Vastauksissa oli jonkin verran hajontaa, joskin kaksi eniten vastauksia kerännyttä vaihtoehtoa löytyivät useimmista lomakkeista. Vastauksien hajonta saattaa vastaajien työskentelystä eri lapsiryhmissä, joissa huoltajien tilanteet saattavat olla hyvinkin erilaisia. Lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien vastauksissa ei ollut havaittavissa merkittävää eroa. Vastaukseen saatiin myös yksi avoin vastaus, joka oli opiskelijan työharjoittelu. Korjasin tämän vastauksen samaisen vastaajan lomakkeessa ”toisen huoltajan opiskelu” sarakkeeseen, koska käytännössä työharjoittelu katsotaan osaksi opintoja. Toimimalla näin kyseinen vastaus saatiin osaksi tuloksia, mutta tulokset eivät vääristyneet. (Hauhgton & Stevens 2010, 203.)

KUVIO 1 Yleisimmät syyt lapsen ympärivuorokautiseen hoitoon

7.2 YMPÄRIVUOROKAUTISEN HOIDON PÄÄTTYMINEN

Kysymykseen neljä työntekijät vastasivat kaikkein yhtenäisimmin: ympärivuorokautisen hoidon tarjoaminen päiväkodin taholta päättyy lapsen aloittaessa koulun. Hyvä tutkimuksen tekijä ei kuitenkaan oleta ja toisaalta tämä kysymys orientoi vastaajan seuraavaan kyselyteemaan, eli ympärivuorokautisen hoidon loppumiseen (Mts. 215).

Vastaajista 11/16 koki, että vanhempien kanssa keskustellaan tarpeeksi ympärivuorokautisen hoidon päättymisestä. Vain yksi vastaaja koki, että asiasta ei puhuta tarpeeksi ja neljä vastaajista ei tiennyt. Vastaajien välillä ei ollut havaittavissa yhteneväisyyttä ”en osaa sano” vastauksessa esimerkiksi sen suhteen oliko vastaaja lastenhoitaja vai lastentarhanopettaja tai kuinka pitkään vastaaja oli ollut töissä päiväkodissa. Kysymykseen vastaamista saattoi hankaloittaa, etteivät kaikki vastaajat työskennelleet esikouluryhmässä, jolloin vastaus muodostettiin muiden työntekijöiden kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta tai mututuntumalla.

”Eskarivuonna, viim. keväällä (en ole eskariryhmässä, en osaa sanoa tarkemmin)” Vastaaja 8

Avoimessa kysymyksessä viisi ”Milloin keskustelut ympärivuorokautisen hoidon loppumisesta aloitetaan? Missä tilanteissa asiasta puhutaan?” esille nousi kolme teemaa: vasukeskustelut, esikoulun aikana sekä yleisissä keskusteluissa vanhempien kanssa. Vasukeskustelut mainittiin kymmenessä vastauksessa (n=16), esikoulun aikana kahdeksassa vastauksessa ja muut keskustelut neljässä vastauksessa. Esikoulun aikana käydyissä keskusteluissa kolmessa mainittiin esikoulun oppimiskeskustelut. Kysymys oli ymmärretty myös yhdessä vastauksessa väärin. Tässä vastauksessa painotettiin vanhempien kanssa keskusteltavan ympärivuorokautisen hoidon päättymisestä, jos vuorohoidon tarve lakkaa. Tästä vastauksesta oli tulkittavissa keskustelujen aloittaminen, jos tarve vuorohoitoon päättyy yleisesti, ei sen loppumista koulun alkaessa.

Kolmesta oppimiskeskustelut maininneessa vastauksessa oli tulkittavissa, että vastaaja on joko tällä hetkellä tai on ollut aiemmin töissä esikouluryhmässä. Vastaukset olivat selkeästi jäsenneiltyjä ja kahdessa oli mainittu koulusta puhuminen vanhempien kanssa, toisessa esikouluun sijoittumisen näkökulmasta: jatkaako lapsi samassa päiväkodissa vai siirtyykö omalle asuinalueelleen. Toisaalta koska kyselyssä ei kysytty ryhmiä, joissa työntekijä on työskennellyt anonymiteetin suojaamiseksi, voivat jäsenneilyt vastaukset olla merkki hyvästä perehtymisestä päiväkodin keskustelukulttuuriin:

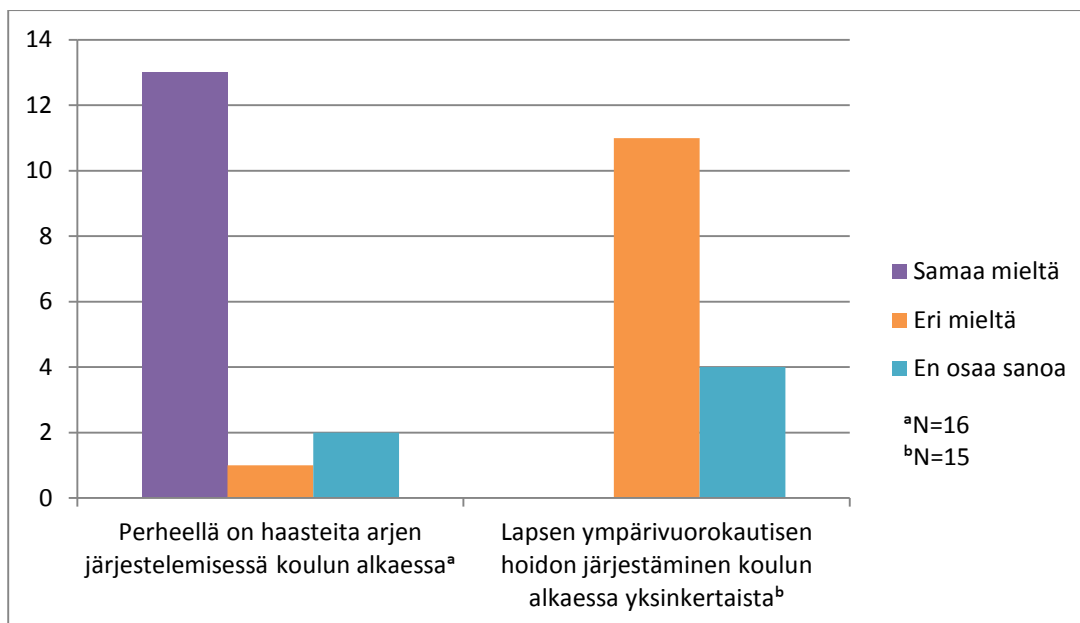
”5v vasukeskustelun yhteydessä viimeistään puhutaan miten esikouluun sijoitutaan -- samalla puhutetaan vanhempaa miten perhe aikoo hoitaa koululaisen ilta/yöhoidon. Esikoulussa asiasta puhutaan molemmissa oppimiskeskusteluissa.” Vastaaja 2

7.3 ARJEN UUDELLEEN JÄRJESTÄMINEN JA SOSIAALISET TURVAVERKOT

Kyselyn seuraava teema kartoitti ympärivuorokautisen arjen järjestelyä lapsen aloittaessa koulun ja miten vanhemmat sen tekevät työntekijöiden näkökulmasta. Kysymykset 7-11 kartoittivat vanhempien yleistä kykenevyyden tasoa arjen järjestelemiseen sekä keinoja siihen. Kuvio 2 havainnollistaa arjen järjestelemistä sekä ympärivuorokautisen hoidon järjestämisen vaivattomuutta lapsen aloittaessa koulun.

Kysymysten seitsemän ja yhdeksän oli tarkoitus olla toisiaan tukevia, vastauksien yhteneväisyyttä kahdessa eri kysymyksessä, kartoittavaa kysymystä. Vastausten ja jälkeenpäin tehdyn tulkinnan perusteella työntekijät ovat tulkinneet kysymyksen käsittelevän kahta eri asiaa, tai sitten muotoiluerot ovat vaikuttaneet vastauksiin. Kysymys seitsemän oli muotoiltu negatiivisella sävyllä ("perheellä on haasteita järjestellä arki lapsen aloittaessa koulun") kun taas kysymys yhdeksän oli sävyltään positiivisempi ("Perheet kokevat ympärivuorokautisen hoidon järjestämisen koulun alkaessa yksinkertaisena"). Perheen arjesta puhuttaessa vastaajan on ehkä helpompi rinnastaa vastauksensa vanhempien kanssa käytyihin keskusteluihin. Tällöin vastaaja pystyy sanomaan varmemmin perheillä olevan haasteita arjen järjestelemisessä. Kun kysytään ympärivuorokautisen hoidon järjestämistä, joka tähtää jo paljon spesifimpään aiheeseen, ei työntekijöillä ole välttämättä täyttä varmuutta asiasta. Tämä selittäisi, miksi kysymyksessä seitsemän yhteensä 13/16 vastaajaa olevansa samaa mieltä perheen haasteista, kaksi ei osannut vastata ja yksi vastaaja oli eri mieltä, kun taas kysymyksessä yhdeksän yhteensä 11/15 vastaajaa oli eri mieltä ympärivuorokautisen hoidon järjestämisen helppoudesta, neljä ei osannut vastata ja yksi jätti vastaamatta. Kysymys on saattanut jäädä myös huomaamatta vastaajalta, jolloin hän on vain unohtanut vastata kysymykseen.

Kysymyksen vastauksissa ei ollut havaittavissa eroja työsuhteen kestossa perusteella tai lastenhoitajan tai lastentarhanopettajan välisissä vastauksissa. Ainoa selkeästi esille nouseva ero oli, että kysymyksessä seitsemän lastentarhanopettajat olivat varmempia vastauksistaan ja olivat valinneet useammin vastauksen "täysin samaa mieltä" (4/6) kuin lastenhoitajat, joiden yleisin vastaus oli "samaa mieltä" (3/10).

KUVIO 2 Arjen ja koululaisen ympärivuorokautisen hoidon järjestäminen

Työntekijöiden vastausten perusteella yleisin tapa järjestellä arki lapsen aloittaessa koulun oli toisen huoltajan töiden uudelleenjärjestely. Näin vastasi 13/16 vastaajista kysymyksessä kahdeksan, jossa vaihtoehtoista sai valita 1-3 (n=46). Toiseksi yleisin vastaus oli, etteivät vanhemmat tiedä miten aikovat järjestävänsä arkensa (10/16). Kolmanneksi yleisin vastaus oli, että lapsi on yksin kotona (6/16). Tässä vastauksessa korostui ero lastenhoitajien ja lastentarhanopettajien välillä: lastenhoitajista puolet uskoi lapsen olevan yksin kotona kun taas lastentarhanopettajista vain yksi vastaaja arveli tämän olevan tilanne. Sen sijaan lastentarhanopettajat uskoivat vanhempien sisarusten auttavan koulun aloittaneen lapsen hoidossa, kun taas lastenhoitajista vain yksi vastasi samoin. Toisaalta lastentarhanopettajien vastaukset hajaantuivat eri vastausvaihtoehtojen välille laajemmin kuin lastenhoitajien, jotka olivat valtaosin saman mielisiä vastauksissaan. Näin ollen lastentarhanopettajien vastauksista ei voida vetää johtopäätöksiä, ainakaan lastentarhanopettaja/lastenhoitaja muuttuja jaottelun avulla. Avoimissa vastauksissa kaksi vastaajaa nosti esille toisen huoltajan jäävän pois töistä esimerkiksi opiskelun aloittamisen myötä. Lastenhoitajista 4/10 uskoi isovanhempien auttavan lapsen hoidossa, lastentarhanopettajista 2/6.

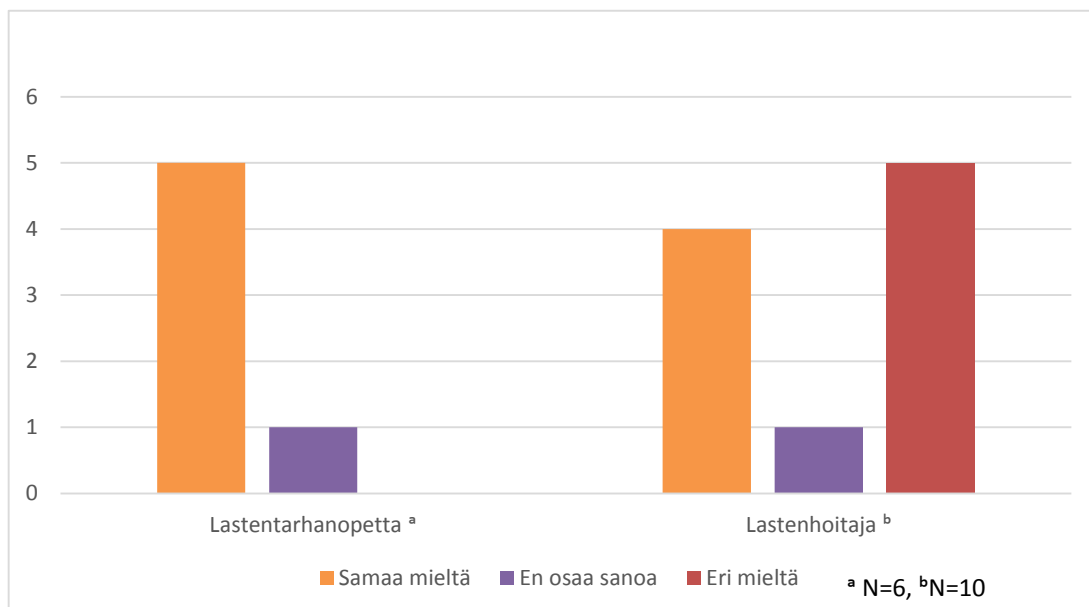
Ystävien, tuttujen ja naapurien avunantoon lapsen hoidossa kaikista vastaajista uskoi vain 3/16, joka toisaalta kertoo aikamme yhteisöllisyyden puutteesta ja sosiaalisten turvaverkkojen puutteesta. Vastaajista yhdeksän uskoi vanhemmilla olevan

pääsääntöisesti melko huonot sosiaaliset turvaverkot (n=16), toisaalta viisi vastaajaa ei osannut vastata kysymykseen. Tämä voi johtua siitä, ettei asia ole tullut puheeksi vanhempien kanssa tai että osalla vanhemmista on hyvät turvaverkot ja osalla olemattomat (Hauhgton & Stevens 2010, 203). Sosiaalisen turvaverkon käsite oli avattu kysymyksen yhteyteen, koska se voi olla monitulkinnallinen tai tuntematon käsite monelle vastaajalle.

7.4 KODIN ULKOPUOLINEN YMPÄRIVUOROKAUTINEN HOITO

Vastaajien enemmistö oli kohtalaisen yksimielinen, että perheillä olisi tarvetta saada kodin ulkopuolista ympärivuorokautista hoitoa lapsen aloittaessa koulun kysymyksessä 12 (13/16). Kolme vastaajista oli valinnut vaihtoehdon ”en osaa sano”. Kysymyksessä 13 tuli ensimmäinen kahtiajako tilanne lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien välillä. Lastentarhanopettajista 5/10 ajatteli kodin ulkopuolisen ympärivuorokautisen hoidon olevan huono vaihtoehto, kun taas lastentarhanopettajista yksikään vastaaja ei valinnut tätä vaihtoehtoa. Lastentarhanopettajista 5/6 ajatteli kodin ulkopuolisen ympärivuorokautisen hoidon olevan järkevä ratkaisu ja lastenhoitajista 4/10. Kaikista vastaajista (n=16) kaksi ei osannut sanoa, yksin lastenhoitaja ja yksi lastentarkanopettaja. Syyt tähän jaotteluun voivat löytyä vastaajien epätasaisesta määrästä: lastenhoitajia vastaajissa oli neljä enemmän kuin lastentarhanopettajia. Siksi tuloksista ei voida vetää suuria johtopäätöksi esimerkiksi siitä, liittyykö palvelun huonona pitäminen vastaajan koulutukseen vai pelkästään vastaajamääriin.

Verratessani työsuhteen kestoa ja mielipidettä kodin ulkopuoliseen hoitoon tuli samankaltaisia vastauksia: alle kuusi vuotta työskennelleet työntekijät (n=4) kolme piti palvelua järkevänä ja yksi ei osannut vastata. Yli kuusi vuotta työskennelleistä 6/10 piti palvelua järkevänä, 5/10 huonona ja 1/10 ei osannut vastata. Tämä erottelu lastentarhanopettajilla ja lastenhoitajilla on tällä otannalla selitettävissä lähinnä mielipide eroilla. Jos otanta olisi ollut laajempi, olisi vastaajajoukkojen välille saattanut muodostua oikeita eriävyyksiä.

KUVIO 3 Kodin ulkopuolisen ympärivuorokautisen hoidon järjestyksen palveluna

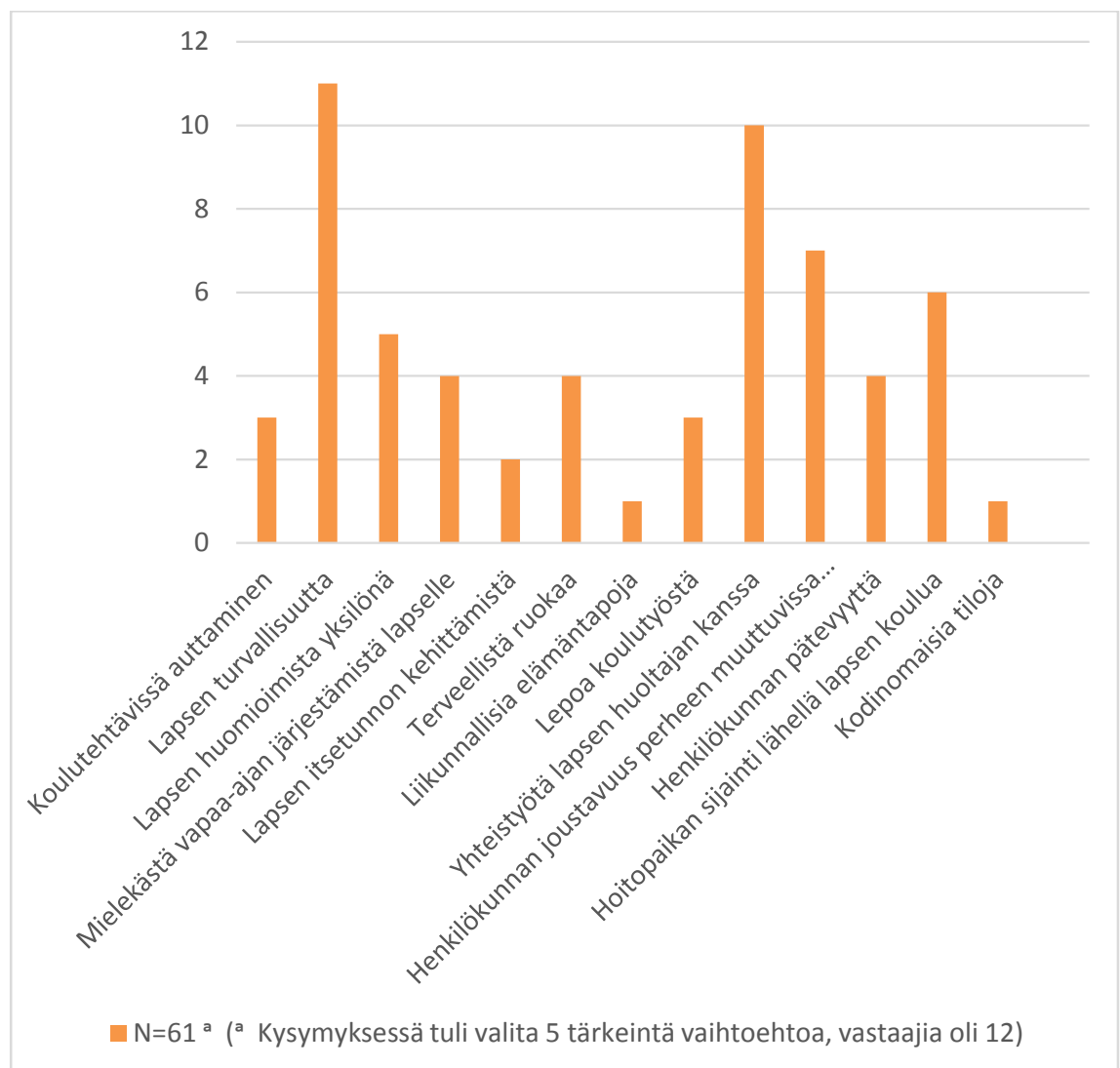
Kysymyksessä kahdeksan kysyttiin miten vanhemmat aikovat järjestellä arkensa ympärivuorokautisessa hoidossa olevan lapsensa aloittaessa koulun. 4/6 vastaajaa, jotka valitsivat tässä kysymyksessä vaihtoehdon ”lapsi on yksin kotona” näkivät ympärivuorokautista hoitoa tarjoavan palvelun myös järkevänä vaihtoehtona perheelle.

Viimeinen kyselylomakkeen rastiruutuun kysymys kartoitti niiltä vastaajilta, jotka uskoivat perheillä olevan tarvetta kodin ulkopuoliselle ympärivuorokautiselle hoidolle, palvelun painopisteitä. Vastauksia antoi 12 työntekijää yhteensä 61 kohtaan. Jokaisen vastaajan tuli valita viisi tärkeintä painopistettä, mutta yksi vastaaja oli valinnut kuusi. Vastauksissa korostuivat henkilökunnan näkemykset ja vaihtoehdot, joissa henkilökunta oli mainittu, vaikka suosituin vastausvaihtoehto olikin lapsen turvallisuus, jonka oli valinnut 11/12 vastaajaa. Kaksi seuraavaksi eniten vastauksia saanutta vaihtoehtoa olivat henkilökunnan yhteistyö lapsen huoltajan henkilökunnan joustavuus vanhempien ja perheen muuttuvissa elämäntilanteissa. Lapsen yksilöllinen huomioiminen (5/12) ja hoitopaikan oleminen lähellä lapsen koulua (6/12) nähtiin myös tärkeiksi asioiksi. Alakouluikäiselle, jonka elinympäristö kasvaa ja sosiaaliset suhteet saavat entistä suuremman merkityksen tämä on vastauksena ymmärrettävä (Nurmi, ym. 2006, 71).

Vähemmän vastauksia keräsivät, koulutehtävissä auttaminen, lapsen lepo koulutyössä ja kodinomaiset tilat. Koulu tuo keskilapsuutta elävän lapsen elämään suuri muutoksia ja kotiläksyt ovat yksi näistä (Nurmi ym. 2010, 76). Se, että vastaajat eivät painottaneet lapsen lepoa tärkeäksi, oli mielestäni yllättävää. Avoimissa vastauksissa lapsen lepoajan puuttuminen mainittiin syyksi, miksi lapsen ei pitäisi olla 1–2 -luokkalisena kodin ulkopuolisessa ympärivuorokautisessa hoidossa.

”Tarvetta olisi mutta aika rankaksi kävisi lapselle. Kun kuulostelee perheitä joissa lapsi aloittaa koulun aamuhoito ok.” Vastaaja 9

”Lapsella pitää olla vapaata koulusta. Tottakai läksyt mutta lepo koulusta muuten, sekä myös aika vanhempien kanssa tärkeää.” Vastaaja 13

KUVIO 4 Kodin ulkopuolisessa ympärivuorokautisessa hoidossa painotettavat asiat

Koska palvelu käsitteenä on päiväkodin työntekijöille vieras, on siihen vastaaminen voinut olla heille haastavaa. Tavallaan palvelu on jo olemassa, mutta se on lastensuojelun tukitoimi. Perhetukikodeissa lapsi viettää ennalta määrätyn ajan ja käy koulussa perhetukikodista käsin. Lapsi elää normaalia arkea, läksyt tehdään koulupäivän päätteeksi, mutta aikaa jää myös lepoon ja palautumiseen. (Jyväskylän kaupunki 2014) Kodin ulkopuolinen ympärivuorokautista hoitoa tarjoava yritys toimisi samalla periaatteella, mutta ilman sosiaalitoimen päätöstä ja palvelu olisi suunnattu tavallisille epäsäännöllistä työaikaa tekeville perheille.

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Lastentarha-lehden artikkelissa ”Rytmiä vuorohoitoon” kerrotaan, kuinka Salossa toimiva Torikadun vuorohoitoa tarjoava päiväkotitoiminta ottaa myös koululaisia vastaan päivittäin kello 17 jälkeen (Lastentarha 2/11, 14). Artikkelissa ei mainita, miksi koululaiset tulevat päiväkotiin, mutta oma päätelmäni on, että mahdollisesti koulun yhteydessä toimiva iltapäiväkerho menee siihen aikaan kiinni, eivätkä lapset voi mennä vielä yksi kotiin, jos vanhemmat ovat töissä. Tutkimukseni kantavana ajatuksena oli tehdä kartoitus ympärivuorokautista hoitoa tarjoavasta palvelusta 1–2-luokkalaisille lapsille. Tällaista palvelua ei ole vielä tarjolla sellaisessa muodossa, kuin olen sitä tutkimuksen aikana kuvaillut. Palvelu olisi tarkoitettu vain alakoulun 1–2-luokkaisille ja se järjestettäisiin omissa, koulusta ja päiväkodista erillisissä tiloissa. Aiheeseen perehdyttyäni ja tutkimustulosten perusteella tällaiselle palvelulle sellaiselle olisi tarvetta. Tätä asiaa pohti eräs kyselyyn vastannut työntekijäkin, joka oli tosin oletettavasti ymmärtänyt kodin ulkopuolista ympärivuorokautista hoitoa tarjoavan palvelun eri tavalla kuin olin sen tarkoittanut. Aivan uudenlaisen palvelukonseptin ymmärtäminen saattoi myös vaikuttaa vastauksiin, vaikka työntekijä onkin päätenyt samaan päätelmään kuin minäkin:

”Onko päiväkotitoiminta hyvä paikka koululaisen hoitopaikaksi? Miltä tuntuu olla ”pentujen joukossa”? ” Vastaja 16

Lähdin rakentamaan tutkimustani vanhempien, joiden lapsi on ympärivuorokautisessa päivähoidossa, tuentarpeen ja tulevaisuuden suunnitelmien näkökulmasta. Viime kädessä vanhemmat päättävät, miten heidän alaikäinen lapsensa viettää vapaa-aikaansa: yksin kotona vai valvotussa ympäristössä. Kysely vanhemmille oli tiivis, sen täyttämiseen meni koehenkilöiltäni noin 5-10 minuuttia, riippuen avoimien kysymysten vastauksen pituudesta. Vastausaikaa oli kolme viikkoa, joka oli mielestäni riittävä. Kun kysely jaetaan henkilökohtaisesti ja se jätetään samaan paikkaan, on sopiva vastausaika 1 viikko – 2 kuukautta. Kun tähän lisätään vielä sähköpostilla lähetetty kyselylinkki, vähenee tarvittava vastausaika, koska vastaajat saavat tiedon kyselystä monesta eri kanavasta. Pidemmällä vastausajalla kyselyn unohtamisen mahdollisuus kasvaa. (Leman 2010a, 160.)

Miettiessäni syitä, miksi vanhemmat eivät vastanneet kyselyyn, nousi mieleen kolme eri vaihtoehtoa. Yksi syy voi olla, että epätavallista työaikaa tekeville vanhemmilla kyselyyn vastaaminen on haastavampaa kuin tavallista työaikaa tekeville. Jos usealle vanhemmalle on sattunut paljon yövuoroja kolmen viikon vastausaikaan, eivät he välttämättä jaksakaan enää keskittyä ylimääräisiin asioihin. Toinen syy on pieni otos: kysely suunnattiin 15 tietyssä päiväkodissa olevan lapsen vanhemmalle, jolloin vastauksia olisi oletettavasti tullut 1 / perhe. Pieni otos heikentää tutkimuksen yleistettävyyttä ja henkilökohtaisen kontaktin puute kyselyä jaettaessa lisää mahdollisuutta vastaamatta jättämiseen (KvantiMOTV 2003). Kontaktin saaminen epäsäännöllistä työaikaa tekeviin vanhempiin olisi onnistunut vain heti syksyn alussa pidetyssä vanhempainillassa, koska lapsen haku- ja viemistilanteet tapahtuvat ympärivuorokautisessa päiväkodeissa hyvin epäsäännöllisin ajoin. Vanhempainiltaan osallistuminen ei onnistunut, koska tutkimusluvan saaminen kaupungilta vei odotettua pidemmän ajan. Kolmannen oletuksen tein saamani yhden vastauksen perusteella. Kyselyn aihe saattoi olla vanhemmille liian ahdistava, jolloin heille oli helpompi jättää se huomioimatta.

Lapsen kasvaminen ja koulun aloittaminen ovat isoja muutoksia perheelle. Elämänrakenteen muutos vaatii vanhemmalta sopeutumista ja on kytköksissä myös aikuisiän kehitystehtäviin. Persoonallisuuden rakenteesta puhuttaessa tarkoitetaan millainen yksilö itse on, mutta elämänrakenteesta kysymys on millaista yksilön elämä

on nyt. Näin ollen kun lapsi aloittaa koulun, on vanhemman pohdittava elämänrakenteensa uudestaan: millaista elämä on nyt, mikä siinä on tärkeää ja mihin käytän aikaani. (Nurmi, ym. 2006, 163.) Kuten mainitsin kohdassa 6.1 useat vanhemmat havahtuvat usein tulevaan elämänmuutokseen vasta juuri ennen kuin lapsi aloittaa koulun. Kysely on saattanut käynnistää uuden elämänrakenteen ajattelun, vaikka he eivät olisikaan vastanneet kyselyyn. Viimeistä teoriaani, miksi kyselyyn ei vastattu, tukee myös katkelma ainoan vastauksen viimeisestä avoimesta vastauskohdasta:

”- En todellakaan tiedä mitä teen ensisyksynä kun esikoiseni aloittaa koulun. Kuka häntä hoitaa ilta- ja yövuorojeni ajan?” Vanhemman vastaus

Kysely teetettiin hieman muunneltuna erään Suomalaisen keski-suuren kunnan ympärivuorokautisen päiväkodin työntekijöillä. Vastanneista työntekijöistä 13/16 vastasi kodin ulkopuoliselle ympärivuorokautiselle hoidolle olevan tarvetta, heidän ammatillisen mielipiteensä perusteella. Päiväkodin kasvatusvastuullisen henkilökunnan määrä on 24, jolloin vastausprosentti oli 67 %. Vastausprosentti oli siis hyvä ja antoi luotettavaa tietoa kyseisen päiväkodin osalta. Tutkimuksesta olisi saatu pätevämpää tietoa, jos se olisi toteutettu epäsäännöllistä työaikaa tekeville päiväkotikäisten vanhemmille. Työntekijöiden, jotka olivat pääsääntöisesti tehneet yli kuusi vuotta töitä samassa ympärivuorokautisessa päiväkodissa, joistakin vastauksista oli havaittavissa työntekijä näkökulman korostaminen. Myös työntekijöiden hankaluus asettaa alakouluikäisen lapsen tarpeisiin saattoi vaikuttaa vastauksiin. Nämä asiat olivat huomattavissa etenkin kysymyksessä 14, jossa kysyttiin kodin ulkopuolisen ympärivuorokautisen hoidon painotuksia. Vastaaajat eivät arvottaneet lapsen lepoa kovinkaan tärkeäksi, mutta avoimissa vastauksissa mietittiin lapsen jaksamista hoidossa koulupäivän jälkeen.

Työntekijöiden mielestä yleisin vanhempien arjen järjestelytoimenpiteitä lapsen koulun alkaessa oli toisen huoltajan töiden uudelleenjärjestely (13/16).

Työntekijöistäkin valtaosa (10/16) vastasi, etteivät vanhemmat tiedä miten aikovat

arkensa järjestää. Useat työntekijöistä uskoivat lasten viettävän myös paljon aikaa yksin kotona. Tähän vastaukseen sisältyi myös huoli lapsen pärjäämisestä yksin:

"1-2 -luokkalainen voi olla omatoiminen ja reipas mutta kuitenkin vielä pieni olemaan pimeinä iltoina yksin kotona. Pienestäkin asiasta voi tulla turvaton olo. --" Vastaaja 5

Pauliina Kari-Vanhatalo ja Heidi Pulkila kertovat livosen (2009) tutkimuksesta, jossa todetaan aamu- ja iltapäivätoiminnan osallistumisprosentin jäävän pieneksi mahdollisesti siksi, että ne eivät vastaa lasten hoitotarpeeseen perheissä, joissa vanhemmat tekevät epätyypillistä työaika. (Kari-Vanhatalo & Pukkila 2013, 65–66) Strandell toteaa kirjassaan Lapset iltapäivätoiminnassa, koululaisten valvottu vapaa-aika (2012, 17) kuinka aiheesta on melko vähän tutkimustietoa Suomessa tai kansainvälisesti. Törmäsin itsekkin tähän samaan ongelmaan kerätessäni tietoa aiemmista tutkimuksista. Epäsäännöllinen työaika yleistyy suomalaisessa yhteiskunnassa, niin myös lapsiperheissä (Työaika ja työterveys 2014, 2). Viimeaikoina on alettu ymmärtää, että lasten hyvinvoinnista perheissä, joissa tehdään epäsäännöllistä työtä, on erittäin vähän tutkimusta. Epäsäännöllistä työtä tekevien lapsiperheiden vanhemmat, joilla on päiväkotikäinen lapsi, saavat helpotusta tutkimuksen osalta. Olisiko seuraavaksi keskilapsuuden ja vanhempien epäsäännöllisen työajan vaikutusten tutkimuksen vuoro?

Työntekijöistä 5/16 piti kodin ulkopuolista ympärivuorokautista hoitoa huonona ajatuksena. Palvelun tarve ja perheiden vaikeudet arjen järjestämisessä ymmärretään työntekijöiden puolesta, mutta kasvatustieteen ammattilaisina he miettivät luonnollisesti myös lapsen parasta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteivätkö palvelua hyvänä ajatuksena pitäneet 13 vastaajaa ajattelisi lapsen parasta. Työntekijöille teetetyssä kyselyssä jotkut vastaajista saattoivat arvioida 1–2 -luokkalaista päiväkotia tai esikouluikäisen näkökulmasta ja kokea siksi kodin ulkopuolisen ympärivuorokautisen hoidon lapselle vahingoittavaksi. Piaget'n vaiheteorian mukaan konkreettisten operaatioiden tasolla olevan 6-9-vuotiaan elämä alkaa helpottua, koska hän ymmärtää asioiden pysyvyyden, vaikka ne vaihtaisivatkin muotoaan tai ulkonäköään (Nurmi, ym. 2010, 81). Työntekijät nostivat muutamassa

avoimessa vastauksessa esiin huolen vanhempien ja lasten yhdessä viettämän ajan vähäisyydestä. Kun lapsi on ympärivuorokautisessa hoidossa ja koulussa, mutta myös vanhempi tekee epäsäännöllistä työaikaa, voi heidän yhdessä viettämänsä aika jäädä vähäiseksi. Tämä on konkreettinen huoli, oli lapsi ympärivuorokautisessa päivähoidossa tai 1–2 –luokkalaisille tarkoitettussa hoidossa. Palvelun vaikutuksista lapsen kasvuun ja kehitykseen ei tosin voi kuin arvailla, koska tutkimustietoa ei ole eikä itse palveluakaan ole vielä olemassa.

JATKOTUTKIMUSAIHEET

Mielenkiintoisia jatkotutkimuskohteita olisi palvelun kehittäminen käyttöönottovaiheeseen, vanhempien äänen kuuluviin saaminen sekä palvelutarpeen yleistettävyyden tutkiminen. Mitä tällaisen palvelun kokoaminen ja ylläpito vaatisivat ja palvelukonseptin luominen olisivat mahdollisen uuden yrityksen perustamisen kannalta tärkeitä tutkimuskohteita. Työtä tehdessä jäin useaan otteeseen harmittelemaan vanhempien äänen kuulumattomuutta, koska tulokset olisivat voineet olla hyvinkin erilaiset työntekijöiltä saatuihin tuloksiin verrattuina. Kolmantena jatkotutkimuskohteena palvelutarpeen yleistettävyyden tutkiminen tarjoaisi näkökulman palvelun laajenemisen tutkimiseen. Onko muillakin alueilla samoja haasteita arjen järjestelyssä kuin tutkimassani keskisuudessa kunnassa? Kehitettävää on siis vielä paljon, ennen kuin Suomeen saadaan ensimmäinen ympärivuorokautista hoitoa alakouluikäisille lapsille tarjoava palvelu.

LÄHTEET

A 19.2.2004/115. Valtioneuvoston asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen muuttamisesta. Valtion säädöstietopankki Finlex, Säädökset alkuperäisinä. Viitattu 12.10.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040115>

Aalto, K. 2014. Koululaisten vanhempien kiireet. Hyvinvointikatsaus 4/2013. Tilastokeskus. Julkaistu: 29.9.2014. Viitattu 7.11.2014.
http://tilastokeskus.fi/tup/hyvinvointikatsaus/hyka_2013_04.html

Aho, M. & Viljakainen, A. 2013. Vanhempien käsitys lastensa sosioemotionaalisesta hyvinvoinnista ja yhteistyöstä vuorohoidon kanssa. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu: sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi AMK. Viitattu 26.10.2014. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013121220994>

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Tampere: Tammer-Paino.

Dahlberg, L. & McCaig, C. 2010. Introduction to Research and Evaluation Basics. Julkaisussa: Practical Research and Evaluation, A Start-to-Finish Guide for Practitioners. Toim. L. Dahlberg & C. McCaig. Lontoo: SAGE Publications Ltd, 13–28.

Dowling, P. & Brown, A. 2010. Doing Research/Reading Reserach. Re-Interrogating Education. 2. painos. New York: Routledge

Forsman, H. 2010. "On joku paikka mihin turvautua": kasvatuskumppanuus ympärivuorokautisessa päiväkodissa vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu: sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi AMK. Viitattu 26.10.2014. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010112415410>

Fyysinen kehitys. N.d. Mannerheimin lastensuojeluliiton vanhempainnetti. Viitattu 2.11.2014. <http://www.mll.fi>, Vanhempainnetti, Tietokulma, Kasvu ja kehitys, 7-9-vuotias, Fyysinen kehitys

Haughton, G. & Stevens A. 2010. Quantitative Data Processing and Analysis. Julkaisussa: Practical Research and Evaluation. A Star-to-Finish Guide for Practitioners. Toim. L. Dahlberg & C. McCaig. Lontoo: SAGE Publications Ltd, 191-237.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uud. painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila-Haapakoski, S. & Nivala, V. 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jyväskylän kaupunki. N.d. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2010–2013. Viitattu 12.10.2014. <http://www.jyvaskyla.fi>, Päätöksenteko ja hallinto, Hankkeet, strategiat, projektit ja raportit

Jyväskylän kaupunki. 2011. Tapiolan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 7.10.2014. <http://www.jyvaskayl.fi>, Palvelut, Opetus ja koulutus, Lasten päivähoidopalvelut, Päiväkodit, Keskusta, Tapiolan päiväkoti

Jyväskylän kaupunki. 2014. Mattilan perhetukikodin nettisivut. Viitattu 29.11.2014 www.jyvaskyla.fi, Sosiaali-, terveys-, vanhus- ja vammaispalvelut, Sosiaalipalvelut, Lastensuojelu, Huostaanotto ja sijoitus, Perhetukikoti

Kaiponen, S. 2005. Ympäri vuorokautisen päiväkodin arki, tapaustutkimus päiväkirjojen kuvailemana. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto: Varhaiskasvatuksen laitos. Viitattu 3.11.2014 https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18200/URN_NBN_fi_jyu-2006184.pdf?sequence=1

Kari-Vanhatalo, P. & Pukkila, H. 2013. Vanhempien epätyypillisten työaikojen yhteys kouluikäisen lapsen psyykkiseen hyvinvointiin. Kasvatustietoon pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto: Opettajankoulutuslaitos. Viitattu 9.11.2014

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42110/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201309082261.pdf?sequence=1>

Kauppinen, T., Mattila-Holappa, P., Perkiö-Mäkelä, M., Saalo, A., Toikkanen, J., Tuomivaara, J., Uuksulainen, S., Viluksela, M. & Virtanen S. 2012. Työ ja terveys Suomessa 2012. Seurantatietoa työoloista ja työhyvinvoinnista. Työterveyslaitoksen julkaisu. Tampere: Tammerprint Oy. Viitattu 7.11.2014.

<http://www.ttl.fi/tyojaterveys>, Koko tutkimus (pdf, 252 sivua)

Kekkonen, M., Rönkä, A., Laakso, M-L., Tammelin, M. & Malinen, K. 2014.

Lapsiperheet 24/7 -taloudessa. Julkaisussa: Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Toim. J. Lammi-Taskula & S. Karvonen. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 52–69.

Kinnunen, U., Malinen, K. & Laitinen, K. 2009. Työn ja perheen yhteensovittaminen: perheiden kokemuksia ja ratkaisuja. Julkaisussa: Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy. Toim. A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä, 125–147

Komi, T. 2011. Rytmiä vuorohoitoon. Lastentarha 2, 14–15.

Kosonen, M., Vauhkonen, J-M. & Väisänen, T-M. 2014. Perheiden kokemuksia lasten iltapäivätoiminnasta. Opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu: hoitotyön koulutusohjelma. Viitattu 25.10.2014. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201405055784>

Kronqvist, E-L. & Pulkkinen M-L. 2007. Kehityopsykologia, matkalla muutokseen. 1. p. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

KvantiMOTV. 2003. Otos ja otantamenetelmä. Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto. Viitattu 29.11.2014

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/index.html>, KvantiMOTV, Otos ja otanta menetelmät.

KvantiMOTV. 2011. Postikyselyaineiston kokoaminen. Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto. Viitattu 29.11.2014

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/index.html>, KvantiMOTV, postikyselyaineiston kokoaminen

Kääriäinen, P. 2005. ”Niitä lapsia tulee ja niitä lähtee, niitä tulee ja niitä lähtee” Vuorohoidon laatu lasten kokemana. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma.

Jyväskylän yliopisto: Varhaiskasvatuksen laitos. Viitattu 9.11.2014.

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18198/URN_NBN_fi_jyu-2005303.pdf?sequence=1

L 19.12.2003/1136. Perusopetuslaki. Pykälä 8. Valtion säädöstietopankki Finlex, Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 12.10.2014.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

L 14.6.2002/504. Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä.

Valtion säädöstietopankki Finlex, Ajantasainen lainsäädäntö Viitattu 11.10.2014.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020504>

L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoidosta. 36/1973. Valtion säädöstietopankki Finlex, Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 7.10.2014.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Valtion säädöstietopankki Finlex, Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 12.10.2014.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L3P12>

L 9.8.1996/605. Työaikalaki. Valtion säädöstietopankki Finlex, Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 9.11.2014.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960605>

Laitio, N. 2014. ”Pikkuista kivaa vai elinehto?” Pientenkoululaisten iltapäivätoiminnan tarve lapsen edun näkökulmasta. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu: sosiaalialan koulutusohjelma, Ylempi AMK. Viitattu 3.11.2014

<https://www.theseus.fi/xmlui/handle/10024/80063>

Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Johdanto. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 13–23.

Leman, J. 2010a. Different Kinds of Qualitative Data Collecting Methods. Julkaisussa: Practical Research and Evaluation. A Star-to-Finish Guide for Practitioners. Toim. L. Dahlberg & C. McCaig. Lontoo: SAGE Publications Ltd, 159–171.

Leman, J. 2010b. Quantitative Data Collection. Julkaisussa: Practical Research and Evaluation. A Star-to-Finish Guide for Practitioners. Toim. L. Dahlberg & C. McCaig. Lontoo: SAGE Publications Ltd, 172–190.

Limingan kaupunki. 2013. Vuoropäivähoito Limingassa. Viitattu 11.10.2014.

<http://www.liminka.fi>, Asukkaalle, Varhaiskasvatuspalvelut

Loimaan kaupunki. 2013. Vuoropäivähoidon järjestämisen periaatteet Loimaan kaupungissa. Viitattu 11.10.2014. <http://www.loimaa.fi>, Asukkaalle, Varhaiskasvatus, Vuorohoito

Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2011. Yhteistä aikaa etsimässä, Lapsiperheiden ajankäyttö 200-luvulla. Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia E 42/2012. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy. Viitattu 8.11.2014. <http://www.vaestoliitto.fi>, Tutkimustoiminta, Perhetutkimus, Perhebarometri

Miller, P.H. 2011. Theories of Developmental Psychology. 2. p. New York: Worth Publisher.

Mäentausta, R. & Tolvanen, P. 2013. Jyväskylässä jäädään ilolla jälkkäriin. Yle uutisten artikkeli. Viitattu 16.10.2014. http://yle.fi/uutiset/jyvaskylassa_jaadaan_ilolla_jalkkariin/6895495

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2010. Ihmisen psykologinen kehitys. 1.-4. p. Helsinki: WSOYpro Oy.

Opetushallitus. 2011. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011. Määräykset ja ohjeet 2011:1. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. Viitattu 12.10.2014. <http://www.oph.fi>, Sädökset ja ohjeet, Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet, Aamu- ja iltapäivätoiminta

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:11. Kohti varhaiskasvatuslakia. Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriö: Koulutuspolitiikan osasto. Viitattu 6.10.2014 <http://www.miniedu.fi/OPM>, Koulutus, Koulutuspolitiikka, Lainvalmistelu, Varhaiskasvatuslaki

Opetus ja kulttuuriministeriön julkiasuja 2012:29. Perusopetuksen laatukriteerit. Perusopetuksen, perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatukriteerit. Opetus- ja kulttuuriministeriö: Koulutuspolitiikan osasto. Viitattu 12.10.2014. <http://www.miniedu.fi/OPM>, Koulutus, Perusopetus, Perusopetuksen laatukriteerit

Perheet 24/7. N.d. Perheet 24/7 – tutkimuksen tuloksia. Suomen Akatemian rahoittama Konsortiotutkimus. Viitattu 8.11.2014 <http://www.jamk.fi>, Tutkimus ja kehitys, TKI-projektit, Perheet 24/7

Petäjäniemi, T. & Pokki, S. 2010. Selvitys päivähoidon ja varhaiskasvatuksen asemasta valtionhallinnossa. Viitattu 11.10.2014. <http://www.stm.fi>, Vireillä, Työryhmät ja selvityshenkilöt, Varhaiskasvatuksen asema valtionhallinnossa

Pianta, R.C., Barnett, W.S., Justice, L.M. & Sheridan, S.M. 2012. Handbook of Early Childhood Education. 9. p. New York: The Guilford Press.

Saarela, H. 2012. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta tukena arjessa. Opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu: sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi AMK. Viitattu 25.10.2014. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012112917346>

Scales, P., Sesma, A. & Bolstrom, B. 2003. Coming into their own: how developmental assets promote positive growth in middle childhood. Viitattu 8.11.2014. <http://www.jamk.fi/kirjasto>, Oppaat, e-aineisto, E-kirjapalvelut, Ebrary

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Helsinki: Edita Prima Oy. Viitattu 11.10.2014. <http://www.julkari.fi>, Sosiaali- ja terveysministeriö STM, Julkaisut

Strandell, H. 2012. Lapset iltapäivätoiminnassa, koululaisten valvottu vapaa-aika. Tallinna: Raamaturükikoda.

Säkinen, S. 2014. Lastenpäivähoito 2013 – Kuntakyselyn osaraportti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportti. Viitattu 9.11.2014. <http://thl.fi>, Tilastot, Tilastot aiheittain, Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut, Lastenpäivähoito 2013 – Kuntakyselyn osaraportti

THL 2014. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen keskeinen lainsäädäntö. Viitattu 11.10.2014. <http://www.thl.fi>, Lapset, nuoret ja perheet, Lait ja oppaat, Varhaiskasvatuksen lait ja oppaat, Varhaiskasvatuksen keskeinen lainsäädäntö

Työaika ja työterveys. 2014. Työhyvinvointifoorumin esite. Työterveyslaitos. Viitattu 8.11.2014. <http://www.ttl.fi>, Aihealueet, Työhyvinvointi, Työaika

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Väestöliitto 2014. Avioerot. <http://vaestoliitto.fi>, Tieto ja tutkimus, Väestöntutkimuslaitos, Tilastoja ja linkkejä, Tilastotietoa, Parisuhteet ja seksuaalisuus, Avioerot

Yeesi ry. 2014. Missio: oma turvaverkko. Suomen mielenterveysseuran ylläpitämät nettisivut. Viitattu 29.11.2014. <http://www.yeesi.fi/>, SVEN-projekti, Testitehtävät, Level 3

7-9-vuotias. N.d. Mannerheimin lastensuojeluliiton vanhempainnetti. Viitattu 2.11.2014. <http://www.mll.fi>, Vanhempainnetti, Tietokulma, Lapsen kasvu ja kehitys, 7-9-vuotias

9 LIITTEET

LIITE 1 SAATEKIRJE

Hei!

Olen Oona Ståhle, sosionomi opiskelija Jyväskylän ammattikorkeakoulusta, ja teen opinnäytetyötäni aiheesta ”Ympäri vuorokautinen hoito 1-2-luokkala isille”.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kartoittaa ympärivuorokautisessa päivähoidossa olevien lasten tarvetta ympärivuorokautiselle hoidolle heidän aloittaessaan koulun. Lisäksi opinnäytetyöni kartoittaa muutoksia, joita ympärivuorokautisessa hoidossa olevien lasten perheissä tullaan tekemään lapsen aloittaessa koulun.

Kyselyyn vastaaminen vie noin 10 minuuttia ja se koostuu kahdesta taustatietojä kartoittavasta kysymyksestä, kymmenestä rasti ruutuun- kysymyksestä sekä neljästä avoimesta kysymyksestä. Avoimissa kysymyksissä voit jatkaa kirjoittamista paperin toiselle puolelle jos siihen on tarvetta. Jos jatkat vastausta paperin toiselle puolelle muista merkitä kysymyksen numero vastaukseen.

Vastauksista ei käy ilmi vastaajien henkilöllisyys ja kyselyllä saatua aineistoa käsitellään luottamuksellisesti. Kyselyyn vastataan 28.11.2014 iltapäivään mennessä, jonka jälkeen kyselyt noudetaan päiväkodista. Vastauksia säilytetään opinnäytetyöprosessin ajan, jonka jälkeen ne hävitetään asianmukaisesti.

Vastaan mielelläni kyselyyn ja opinnäytetyöhöni liittyviin kysymyksiin joko puhelimitse tai sähköpostilla.

Ystävällisin terveisin,

Oona Ståhle

xxx-xxxxxxx

xxxx@student.jamk.fi

LIITE 2 KYSELY**KYSELY:****Ympäri vuorokautista hoitoa alakoulun 1-2-luokkalaisille****1. Työskentelen ympäri vuorokautisessa päiväkodissa**

- ☐ Lastentarhanopettajana (Yliopisto)
- ☐ Lastentarhanopettajana (Sosionomi AMK)
- ☐ Erityislastentarhanopettajana
- ☐ Lastenhoitajana
- ☐ Jonain muuna, minä? _____

2. Olen ollut töissä ympäri vuorokautisessa päiväkodissa

- ☐ Alle vuoden
- ☐ 1-3 vuotta
- ☐ 3-6 vuotta
- ☐ 6-9 vuotta
- ☐ Yli 9 vuotta

3. Yleisimmät syyt, miksi lapsi on ympäri vuorokautisessa hoidossa. (Valitse 1-3)

- Toisen huoltajan vuorotyö ☐
- Molempien huoltajien vuorotyö ☐
- Yksinhuoltajuus ☐
- Toisen huoltajan opiskelu ☐
- Molempien huoltajien opiskelu ☐
- Työttömyys ☐
- Muu syy, mikä? _____

4. Loppuuko ympäri vuorokautinen hoito päiväkotinne tarjoamana kun lapsi aloittaa koulun?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

5. Perheiden kanssa keskustellaan tarpeeksi koulun aloituksen tuomista muutoksista ympärivuorokautisen hoidon tarjoamisessa.

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Samaa mieltä
- ☐ Eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ En osaa sanoa

**6. Milloin keskustelut ympärivuorokautisen hoidon loppumisesta aloitetaan?
Missä tilanteissa asiasta puhutaan?**

7. Perheillä on haasteita järjestellä arki lapsen aloittaessa koulun.

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Samaa mieltä
- ☐ Eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ En osaa sanoa

**8. Miten vanhemmat ovat kertoneet järjestävänsä arkensa
ympärivuorokautisessa hoidossa olevan lapsensa aloittaessa koulun? (Valitse 1-3) ***

- ☐ Toinen huoltajista uudelleen järjestee työnsä
- ☐ Toinen huoltajista jää pois töistä
- ☐ Vanhemmat sisarukset auttavat lapsen hoidossa
- ☐ Isovanhemmat auttavat lapsen hoidossa
- ☐ Ystävät / Tutut auttavat lapsen hoidossa
- ☐ Naapurit auttavat lapsen hoidossa
- ☐ Lapsi on yksin kotona
- ☐ Vanhemmat eivät tiedä miten aikovat järjestellä arkensa.
- ☐ En tiedä / Ei ole tullut puheeksi
- ☐ Muu järjestely, mikä? _____

9. Perheet kokevat lapsen ympärivuorokautisen hoidon järjestämisen koulun alkaessa yksinkertaisena.

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Samaa mieltä
- ☐ Eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ En osaa sanoa

10. Perheillä on hyvät sosiaaliset turvaverkot

Sosiaalisella turvaverkolla tarkoitetaan läheisiä sukulaissuhteita sekä naapuri- ja ystäväsuhhteita.

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Samaa mieltä
- ☐ Eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ En osaa sanoa

11. Perheiden sosiaaliset turvaverkot ovat käytettävissä jokapäiväisessä arjessa.

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Samaa mieltä
- ☐ Eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ En osaa sanoa

12. Perheillä on tarvetta saada kodin ulkopuolista ympärivuorokautista hoito lapselle hänen aloittaessa koulun

Kodin ulkopuoliselle hoidolla tarkoitetaan koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan omaista toimintaa. Lapsi voisi jatkaa vuoropäivähoidon tyyppisessä ympäristössä ja käydä samalla koulua, kun oikeus vuoropäivähoitoon loppuu koulun alkaessa.

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Samaa mieltä
- ☐ Eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ En osaa sanoa

13. Palveluna kodin ulkopuolinen ympärivuorokautinen hoito kuulostaa järkevältä.

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Samaa mieltä
- ☐ Eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ En osaa sanoa

**14. Kodin ulkopuolisessa ympärivuorokautisessa hoidossa olisi hyvä painottaa
(Valitse 5 tärkeintä kohtaa)**

Vastaa tähän kysymykseen vain jos uskot perheillä olevani tarvetta saada ympärivuorokautista hoitoa lapselle hänen aloittaessaan koulun.

- ☐ Lapsen auttamista koulutehtävissä
- ☐ Lapsen turvallisuutta
- ☐ Lapsen huomioimista yksilönä
- ☐ Mielekästä vapaa-ajan järjestämistä lapselle
- ☐ Lapsen itsetunnon kehittämistä
- ☐ Terveellistä ruokaa
- ☐ Liikunnallisia elämäntapoja
- ☐ Käsitöitä
- ☐ Lepoa koulutyöstä
- ☐ Yhteistyötä lapsen huoltajan/hoitajien kanssa
- ☐ Joustavuutta huoltajan/hoitajien muuttuvissa elämäntilanteissa
- ☐ Henkilökunnan pätevyyttä
- ☐ Hoitopaikan sijainnin tulisi olla lapsen koulun lähellä
- ☐ Kodinomaisia tiloja
- ☐ Jotain muuta, mitä? _____

15. Miksi perheillä ei olisi tarvetta saada kodin ulkopuolista ympärivuorokautista hoitoa lapsen aloittaessa koulun?

Vastaa tähän kysymykseen vain jos uskot, ettei perheillä ole tarvetta saada ympärivuorokautista hoitoa lapsen aloittaessa koulun.

16. Kommentteja ja ajatuksia liittyen ympärivuorokautiseen hoitoon alakoulun 1-2-luokkalaissille
